

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2010

aruandeaasta lõpp: 31.12.2010

ärinimi või sihtasutuse nimi: Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond

registrikood: 90001457

tänava/talu nimi, Riia 185 A
maja ja korteri number:

küla/alev/alevik/linn: Tartu linn

vald:

postisihnumber: 51014

maakond: Tartu maakond

telefon: 7428443

faks: 7428166

e-posti address: elf@elfond.ee

veebilehe address: www.elfond.ee

Sisukord

MAJANDUSAASTA ARUANNE	1
Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	24
Tegevjuhtkonna deklaratsioon	24
Bilanss	25
Tulemiaruanne	26
Rahavoogude aruanne	27
Netovara muutuste aruanne	28
Raamatupidamise aastaaruande lisad	29
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	29
Lisa 2 Raha	33
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	33
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	34
Lisa 5 Pikaajalised finantsinvesteeringud	34
Lisa 6 Tütarettevõtjate aktsiad ja osad	34
Lisa 7 Kinnisvarainvesteeringud	35
Lisa 8 Materiaalne põhivara	36
Lisa 9 Immateriaalne põhivara	37
Lisa 10 Kasutusrent	37
Lisa 11 Laenukohustused	38
Lisa 12 Võlad ja ettemaksed	38
Lisa 13 Võlad töövõtjatele	39
Lisa 14 Eraldised	39
Lisa 15 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	40
Lisa 16 Annetused ja toetused	41
Lisa 17 Tulu ettevõtlusest	41
Lisa 18 Muud tulud	41
Lisa 19 Mitmesugused tegevuskulud	42
Lisa 20 Tööjõukulud	42
Lisa 21 Finantstulud ja -kulud	42
Lisa 22 Seotud osapooled	43
Lisa 23 Sihtkapitalid	44
Lisa 24 Projektide tulud valdkondade kaupa	45

Tegevusaruanne

SA Eestimaa Looduse Fond (ELF) on mittetulunduslik valitsusväline keskkonnaorganisatsioon, mis loodi 1991. aastal. ELFi tegevuse eesmärk on Eesti looduse ja keskkonna kaitsmine.

ELFi missioon:

- 1) Eestile omaste koosluste ja maastike säilitamine
- 2) Ohustatud liikide ja nende elupaikade kaitsmine
- 3) Loodusvarade jätkusuutlike kasutuse edendamine
- 4) Loodust hoidva mõtlemise ja käitumise levitamine ühiskonnas
- 5) Lahenduste otsimine tulevastele põlvetele puhta elukeskkonna säilitamiseks.

Oma eesmärgi saavutamiseks ELF:

- 1) kogub ja jaotab sihipäraselt loodus- ja keskkonnakaitseks raha ja muid vahendeid,
- 2) organiseerib majanduslikku ja moraalset toetust loodus- ja keskkonnakaitsealastele projektidele, mis näevad ette probleemi uurimist, praktiliste kaitseabinõude rakendamist ja avalikkuse informeerimist,
- 3) algatab ja viib vajaduse korral läbi loodus- ja keskkonnakaitsealaseid projekte, annab välja stipendiume.

Alates 2005. aasta detsembrist on ELFi tegevuste põhirõhk suunatud looduskaitsele tegevustele - metsa, mere, märgalade ja liigikaitsega seonduvale. Tegevuskavade ümbervaatamine toimus ELFi töötajaskonna ja nõukogu poolt.

2010. aastal oli ELFi 275 eraisikust toetajat, sh konkreetsete projektide või tegevuste toetajad (näiteks lendorava ja meri puhtaks kampaaniad, Alex ja Kaja Lotmani sünnipäevakinkidena kogutud annetused, Swedpanga annetuskeskkonnas tehtud annetused.). Erinevates tegevustes osales vabatahtlikena ligikaudu poolteist tuhat inimest, kes kõik aitasid kaasa ELFi eesmärkide täitmisele. Vabatahtlikku tööd tehti vähemalt 6426 tundi.

Kokku oli ELFi 2010. aastal lõpuks töös 59 erinevat projekti. Nendest 28 olid passiivsed – möödunud aasta jooksul puudusid konkreetset tegevused antud projektide osas ja projektijätkude arvestust peeti raamatupidamuslikult. Valdkonniti jaotusid aktiivsed projektid järgmiselt: mets 1, meri 8, märgalad 3, teised looduskaitsealased tegevused 10, loodusaridus 4 ja säästev areng 4 ning muu 4. Viimaste hulgas sisaldasid koostööprojekte SA Keskkonnaõiguse Keskusega, EKO Sihtkapitali toetus.

Raamatupidamisarvestuse paremaks korraldamiseks võeti 2010 aastal kasutusele palgaprogramm NOOM, mis võimaldab teha ülevaatlike tööjõukulude väljavõtteid projektide aruandluse juurde.

Töölepingu alusel töötas ELFi keskmiselt 19 inimest (7 täisajaga töökohta), lisatöid telliti töövõtulepingu alusel 58 inimeselt ja 30 juriidiliselt isikult. Töötajate palgakulu koos maksudega oli 2010. aastal 5,28 miljonit krooni.

Tegevjuhtkonna (juhatuse liikmed, sh raamatupidaja, avalike suhete juht) töötasid koos sotsiaalmaksuga olid 2010. aastal 883 tuhat krooni. ELFi nõukogu töötas vabatahtlikkuse alusel. Tasusid ja soodustusi kõrgema juhtorgani liikmetele ei makstud. ELF ei väljastanud garantiisid.

Aasta lõpul toimunud ELFi nõukogu koosoleku otsustega asusid ametisse uued SA Eestimaa Looduse Fondi (ELF) nõukogu liikmed ja tehti muudatused juhatuse koosseisus. Nõukogust lahkusid pikaajalised liikmed Kaja Lotman ja Marek Strandberg ning Lembit Maamets ja Peep

Männil. Uute liikmetena asusid ametisse Andres Arrak, Rein Einasto, Üllas Ehrlich, Rainer Kuuba, Riinu Rannap ja Daniel Vaarik.

Juhatuses jätkasid senised liikmed peale Kaupo Kohvi, kes suundus põhikohana tööle Riigimetsa Majandamise Keskusesse looduskaitsete tööde korraldajana. Kaupo Kohv jätkab ELFi vähemalt kevadeni 0,1 koormusega looduskaitse eksperdina ja aitab kaasa metsaprojekti jätkamise kavandamisel.

Kuna SA Eestimaa Looduse Fond koos Eesti Rohelise Liikumisega loobusid 18. jaanuaril 2005.a. saadud Tallinna Ringkonnakohtu otsuse edasikaebamisest, tühistamaks keskkonnaministri 15.01.2004 otsust Saaremaa sadama keskkonnamõjude hindamise aruande heakskiitmise kohta, kuulub kohtuotsuste järgi SA Eestimaa Looduse Fondilt koos Eesti Rohelise Liikumisega väljamõistmisele 35 000 krooni Keskkonnaministeeriumi kasuks. Seni pole Keskkonnaministeerium nõuet nimetatud summa väljamaksmiseks esitanud.

Sisemiste vahendite arvelt on ELF 2008. a seisuga teinud ettekulutusi Rohelise Väravale 553 524,69 krooni ulatuses. Alates 2007. aastast on Rohelise Värava vastutav väljaandja Säästva Arengu Planeerimise ja Tehnoloogiate Sihtasutus, kellega ELF on sõlminud kaubamärgi „Roheline Värav“ kasutuslepingu. 2007-2009 aastal laekus kaubamärgi rendile andmisest 191 176,52 krooni. Nõuetena on üleval 228 060,00 krooni, mille maksmise osas pole Säästva Arengu Planeerimise ja Tehnoloogiate Sihtasutuselt saadud konkreetseid ettepanekuid võla likvideerimiseks. Samas pole kaubamärgi kasutuslepingu peatamine hetkel päevakorras, võimaldamaks toimival „Rohelise Värava“ toimetajaskonnal edastada lugejaskonnale jätkuvalt keskkonna-alast teavet. Bilansis on nõuded hinnatud ebatõenäoliselt laekuvateks ja nende üle peetakse edaspidi arvestust bilansiväliselt.

2010. aasta käive oli 9,99 miljonit krooni, millest 7,1 miljonit krooni saadi välismaistest allikatest. Eesti riiklike fondide ja riigieelarve raha moodustab ELFi eelarvest 2010. aastal ~ 13,6 %.

Võrreldes 2009. a. paranes Eesti riigipoolne toetus ELFi projektidele, sh SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK), oluline oli eelkõige kaasrahastus EL toel erinevates INTERREG programmides läbiviidavatele tegevustele. Samas lükkas KIK mitmed taotlused tagasi ning tegevus tugines suuresti Euroopa Liidu (EL), KÜSKI ja Avatud Eesti Fondi Vabaühenduste Fondi vahenditele. Hindame, et ka edaspidi võib olla on problemaatiline EL rahastuse kasutamisel omafinantseeringu vahendite leidmine, mille osas varasemalt on ELF KIKi esitatud taotlustest negatiivse otsuse saanud. Samas raskendab EL rahastuse taotlemist ja kasutamist riskid kaasrahastuse mitteleidmise puhul ja tegevuste elluviimiseks rahaliste vahendite olemasolu tagamisel, kuna projektide kulud kaetakse rahastaja poolt tagantjärele. Senini omas ELF arvelduskrediidi lepingut Nordea pangaga, alates 2010. a sügisest sõlmiti KIKiga projektide ettefinantseerimiseks vastav laenuleping. Tagatiseks on seatud ELFi kinnisvara aadressi Riia 185a.

2011. aastal plaanime rahastuse osas esitada tegevuste läbiviimiseks taotlusi nii Eesti kui ka ELi fondidele. Eratoetuste osas suuremaid muutusi ette ei prognoosita, kuna senini on erasektoriga koostööks olnud ELFi enda ressursid piiratud ja seeläbi ka nende osakaal suhteliselt väikene. Oluline on eratoetus Teeme ära 2011 kampaania läbiviimisel ja talguprojektis, sh Swedpanga AS toetus erinevate kampaaniate või toetuste näol.

Tabel: Eestimaa Looduse Fondi tegevuse ülevaade 2004- 2010 aastal

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Eraisikust toetajaid	274	245	1517	430	288	260	275
Tegevustes osalenud vabatahtlikke	15	10	566	~500	~50 000	1425	550
Vabatahtlike töötunde	1243	-	4900	~5000	~56 000	~5100	~6430
Käimasolevaid projekte :							
Looduskaitsetes	20	25	11	13	9	7	10

Loodushariduses	13	13	9	13	7	1	1
Säästva arengu valdkonnas	27	14	12	5	2	2	4
Mets	*	*	2	1	3	4	1
Märgalad	*	*	3	4	0	3	3
Meri	*	*	2	4	5	9	8
Muud (sh keskkonnaõigus)	*	*	12	14	6	5	4
Töölepinguga töötajaid	24	30	20	18	16	16	17
Täisajaga töökohti	20,5	15,5	12	9	7	7	7
Lisatöodes hõivatud inimesi	37	76	117	40	29	30	58
TULUD (tuh. krooni):							
Tulud kokku (tuh. krooni)	4 895	4 735	7 153	6 681	11 050	9021	9988
Laekumisi välismaistest allikatest	2 077	1 411	4 882	4 044	2 932	3769	7095
s.h. Euroopa Liidu fondid	*	*	2 271	3 069	901	1745	1469
s.h. WWF	*	*	755	792	1 392	1273	674
Eesti riigieelarvelised ja riiklike fondide vahendid	625	243	768	912	6 409	3579	1362
Laekumisi annetustest (tuh. krooni):	*	*	845	376	341	443	293
s.h. Eraisikust toetajad	*	*	624	248	203	431	276
s.h. Äriorganisatsioonide toetus	*	*	221	128	138	12	17
Projektide tulu teenustelt (tuh. krooni)	*	*	695	647	1 096	746	1015
Muu ettevõtlustulu (tuh. krooni)	*	*	269	213	288	219	223
KULUD (tuh. krooni):							
Tööjõu palgakulu koos maksudega	2 958.	2 100	2 535	2 784	2 954	3483	5283
s.h Nõukogu, juhatuse tasud ja soodustused **	0	0	0	0	67	1187	883
Projektide otsesed kulud	2 889	2 319	2 336	2 909	7 086	7819	3820
Ettevõtluskulud	*	*	84	54	163	44	315
Tegevuskulud	*	*	608	631	689	665	606
Muud kulud (finantskulud, maamaks, põhivara kulum)	*	*	74	113	113	121	156

** - alates 2008. a dets sõlmiti juhatuse liikmetega lepingud ja kaotati senised töölepingud tegevjuhi, avalike suhete juhi ja raamatupidajaga

Finantssuhtarvud:

<u>Likviidsussuhtarvud:</u>	2010	2009
Maksevõime üldine tase = käibevara/ lühiajalised kohustused	1,36	0,95
Kohustuste ja varade suhe	0,87	0,76
Rahaliste vahendite tase= raha/lühiajalised kohustused	0,11	0,30

Teadus- ja arendustegevuse osakaal 2010. aastal 44,5 %

ELFi tegevusvaldkondade ja projektide põhine ülevaade

Fookusteemad – meri, mets ja märgalad.

ELFi mereprogramm

Jätkub pikaajaline koostöö Maailma Looduse Fondi (WWF) Soome, Rootsi, Poola ja Saksamaa harukontoriga ning teiste Läänemere äärsete partneritega - Leedu Looduse Fondi, Läti organisatsiooni „*Pasaules Dabas fonds*“ ja Balti Looduse Fondiga Venemaal.

Peamised tegevused on seotud integreeritud merekeskkonna kaitse ja kasutuse alase selgitustööga ning vastavasisuliste ettepanekute koostamisega. Nõnda on ELFi peamisteks tegevusteks merekaitsealade loomine, merealade ruumilise planeerimise põhimõtete tutvustamine eesmärgiga viia analoogsed tegevused läbi ka Eesti territoriaalvetes, teavitus eutrofeerumise põhjustest (sh laevandusest ja põllumajandusest pärinev reostus, linnade reoveed) ja tegevused, mis on seotud meretranspordi märgatavast kasvust tingitud ohtudega, sh. õlitõrje-alase valmisoleku suurendamine Soome lahe ääres.

Merealade kaitse ja kasutuse planeerimine

Merekaitse ja -kasutuse parema planeerimise nimel tegutseb ELF koos Maailma Looduse Fondiga selle nimel, et rakendataks integreeritud merekaitse ja -kasutuse kontseptsioon (ISUM) Läänemeres. Kahjuks ei käsitle kõiki ELFi esitatud ettepanekuid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostatud Eesti riikliku merenduspoliitika dokument, kuid vähemasti võeti arvesse ettepanek merealade planeerimise algatamise kohta. Nõnda oleme seisukohal, et merenduspoliitika ei täida oma eesmärki valdkondadeülese arengukavana, nagu dokumendi sissejuhatuses on sätestatud. Dokument on selgelt suunatud mereressursi majanduslikule kasutamisele ega käsitle merenduse erinevaid sektoreid omavahelises koostoimes. Siinjuures ei ole piisavalt käsitletud ka meremajanduse mõjusid, eelkõige laevandusega seonduvaid riske ja võimalusi nende ennetamiseks või likvideerimiseks, millele oleme osutanud ELFi kommentaarides.

Samuti on merealade kasutamise optimaalseks reguleerimiseks ebapiisav 2010. a veebruaris Riigikogus vastuvõetud eriregulatsioon kaldaga püsivalt ühendamata ehitiste (sh. tuulegeneraatorid) püstitamiseks, kuna see tegevus ei toimuks planeeringute alusel kokkulepitud ja sobivatele aladele, vaid arendaja soovide kohaselt. See võib põhjustada huvide konflikti või tuua hilinenult arusaamise, et mõned objektid kavandati ebasobivalt või ebasobivasse kohta.

Seeläbi telliti EKO, sh ELFi tellimisel Keskkonnaõiguse Keskuselt analüüs "Merealade ruumiline planeerimine. Kehtiva õiguse analüüs ja lahendused selle täiendamiseks". Analüüsist lähtuvalt koostati EKO poolt Eesti Vabariigi valitsusele ettepanek alustada võimalikult kiiresti merealade ruumilise planeerimise korraldamist maakondlikul tasandil ja kiirendada merealade inventeerimist, et selgitada nende looduskaitse väärtused. Nii planeerimise kui ka inventeerimise tulemuste selgumiseni tuleb hoida merealade kasutus ja tagada nende loodusväärtuste säilimine praeguses seisundis.

Koostöös EKOga esitati kriitiline hinnang Saaremaa püsiühenduse KMH aruandele, milles oli hindaja näinud sobivana sillaehitust, kuigi KMH mitmed alapeatükid tõid välja selle problemaatilisuse (näit. hinnang võimalikust negatiivsest mõjust viigritele, nahkhiirte alakäsitlemine). Ka Keskkonnaamet andis KMH aruandele kriitilise hinnangu, tuues esile põhipuudusena selle, et ei ole käsitletud silla kumulatiivseid mõjusid. Samuti mõisteti hukka AS Tallinna Sadama ja Veeteede Ameti tegevus Saaremaa sadama süvasadamaks arendamisel ja esimese kaubalaeva vastuvõtu lubamisel olukorras, kus selleks vajalikud load ning keskkonnamõjude uuringud on läbi viimata.

Tallinna Tehnikaülikooli Meresüsteemide Instituudi eestvedamisel algas projekt „Liivi laht kui tuuleenergia ressurss“, mille eesmärgiks on poliitiliselt olulise, teaduslikult põhjendatud informatsiooni tekitamine tuuleenergia ja sellest kõige rohkem mõjutatud liikide populatsiooni ja sotsiaalse reaktsiooni ning majandusliku kasu kohta kogu Liivi lahe piirkonna jaoks. ELFi rolliks on hülgepopulatsiooni migratsiooniteede määramine telemeetria abil ja hüljeste poegimispiirkondade kaardistamine, sh võimalike kliimamuutuste mõju prognoosimine. Nõnda kätkeb alanud projekt endas ka ELFi hülgeprojekti jätkumist. Tegevusi rahastatakse INTERREGI Eesti-Läti programmist ja KIKist. Tegevustega seonduvas asus tööle merebioloog Ivar Jüssi.

Merekaitsealad

2007. a viidi ELFi juhtimisel läbi Gretagrundi mereala inventeerimine ja 2008. a tehti keskkonnaministeeriumile ettepanek ala kaitse alla võtmiseks. 2010. a 12. augustil kiitis Vabariigi Valitsus heaks Gretagrundi hoiuala (pindala 14 650 ha) kaitse alla võtmise.

2009. a läbiviidud inventuuri põhjal esitati 2010. a hiliskevadel keskkonnaministeeriumile ettepanek Krassgrundi kaitseala laiendamiseks, hetkel on see menetlemisel. Ettepanek põhineb Tartu Ülikooli Mereinstituudi hinnangul Krassgrundi mereala kõrge bioloogilise mitmekesisuse kohta, sh. Loodusdirektiivi Lisa I elupaigatüüpide esinemisel (karid ja mereveega ülejutatud liivamadalad) ka olemasoleva Krassi hoiuala piiridest väljaspool. Kaitseala ettepaneku tingis ka asjaolu, et viimastel aastatel on järsult suurenenud arendajate huvi merre rajatavate arendusprojektide vastu (nt. meretuulepargid). Seetõttu leidsime, et Krassgrundi madala piirkonnas oleks väärtusliku mereelupaiga säilitamiseks vajalik laiendada hoiuala, et säilitada inimtegevusest suhteliselt vähe mõjutatud mereelupaik.

2010. a esitati KIKile teistkordselt taotlus Kõpu poolsaare ümbruse mereala inventeerimiseks, mis on saanud ka positiivse rahastusotsuse ja inventeerimise on kavandatud 2011. a aprillist novembrini. Inventeerimine hõlmab endas käsitiivaliste, linnustiku, põhjaelustiku ja kalastiku inventuure.

Lisaks osaleti kümne mereala loodusväärtuste hindamisel Balti Keskkonna Foorumi projektis ESTMAR - "Natura 2000 rakendamine Eesti merealadel - alade valik ja kaitsemeetmed", mille raames on esitatud ettepanek Neugrundi ja Apollo madalike kaitse alla võtmiseks ning Vilsandi rahvuspargi piiride laiendamiseks. Tööde tulemuse põhjal anti kriitiline hinnang ja vastulause Neugrundi tuulepargi rajamisele. Projekti rahastatakse Norra finantsmehhanismidest ning projekti tegevused kestavad kuni aprillini 2011.

Projektijuht: Ele Vahtmäe.

Eutrofeerumine

2010. aastal keskendus ELF-i mereprogrammi eutrofeerumise suund jätkuvalt mitmesugustele Läänemere toitainete koormust põhjustavatele inimtegevustele.

Eutrofeerumisprogramm lähtus põhimõttest, et lühiajalises perspektiivis tuleks vähendada punktallikatest pärinevat lämmastiku ja fosfori sissekannet Läänemere, pikaajaline suund on aga suunatud hajuallikatele, eeskätt põllumajandusele. Peamised ja senini päevakohased probleemid on viimase kolme aasta jooksul:

- Eesti pole asunud tegelema fosfaatide keelustamisega pesuvahenditest,
- EL põllumajanduspoliitika kätkeb endas mitmeid keskkonnaväenulikke komponente.

Probleemide lahendamiseks teavitati avalikkust, peeti läbirääkimisi erinevate osapooltega ning tutvustati keskkonnasõbralikumaid tootmispraktikaid.

Tegevuste ülevaade:

1. Läänemeresõbraliku Põllumajandustootja konkursi Eesti rahvusliku ja rahvusvahelise vooru läbiviimine. Võitja marjakasvataja Toomas Jaadla.
2. Osalemine Noore Loodustaluniku konkursi läbiviimises (kaasfinantseerisid Aleksei Lotman ja Eesti Talupidajate Keskkliit). Võitjad Annika Reino ja Kalev Au Saaremaalt.
3. Aktiivsed Märjalad - INTERREGi toetatud projekti raames kuivendussüsteemidest lähtuva reostuse hindamine koostöös Eesti Maaülikooli (analüüsi koostamine ja pilootmärgalade rajamine planeeritud 2011. a) ja teiste partneritega Soomest.
4. Fosfaatide kaotamine pesuvahenditest - jätkub riigiametite ja avalikkuse teavitamine.
5. Osalemine Põllumajanduse ja Maaelu Arengu Komisjonis, eesmärgiks põllumajanduse, sh. põllumajandustoetuste keskkonnasõbralikumaks muutumine.
6. Osalemine Kruiisilaevade Reovete Läänemerre laskmise keelamist nõudva kampaania läbiviimisel. 2010. a sügisel keelas Rahvusvaheline Merendusorganisatsioon (IMO) laevade heitvete Läänemerre laskmise.

Tegevusi viib läbi ELFi ekspert Kristjan Piirimäe.

Nafta

ELFi andmebaasis on detsember 2010. a seisuga 1380 vabatahtlikku.

Alates 2005. a toimunud tegevuste käigus on ELF moodustanud looduskatastroofide tulemuste likvideerimiseks vabatahtliku päästemeeskonna, kuhu hetkel kuulub ligi 1500 inimest. Nende seas on hetkel pea 500 inimest, kes on omandanud esmased teadmised rannikureostuse tõrjest ning omavad erineval tasemel teadmisi hättasattunud metsloomade käsitlemisest.

ELF osales Virumaa regionaalsel reostustõrjeõppusel Kunda sadamas. Õppuse stsenaariumi järgi oli juhtunud laevaõnnetus Kunda sadama lähistel ning lekkinud oli 10-15 tonni naftat, leiti ka üle saja naftaga määrdunud linnu, kellest 70 oli veel elus. Elusolevate lindude päästmiseks seati sisse linnuhaigla, mille jaoks andis ruumid Kunda sadam. Olid loodud head tingimused lindude hoidmiseks, pesemiseks, raviks, välibasseinide paigaldamiseks, samuti personali puhke-, söögi- ja riietusruumid. Õppust saab kordaläinuks pidada ja on positiivne, et Päästkeskuse Ida regioon kui mereäärne piirkond soovib rannikureostuseks valmis olla ning selliseid õppusi korraldada.

2009. aasta lõpus osales ELF Keskkonnaametis toimunud hättasattunud metsloomade teemalisel ümarlaul koos mitmete teiste valdkonnaga kokkupuutuvate ametkondade ja organisatsioonidega. Muuhulgas jõuti ümarlaulu järeldusele, et nimetatud keskuse loomine on vajalik ja seda esmaselt just Tallinna ja Harjumaa piirkonnas. Tegevuste käivitamiseks on peetud täiendavaid konsultatsioone ja 2010.a. esitatud KIKi rahastustaotlus keskuse rajamise kavandamiseks. Võimalikud ruumid loodetakse leida riigile kuuluva kinnisvara hulgast.

ELF on jätkuvalt taotlenud naftafondi asutamist, kuhu kogutaks raha nafta transiidi pealt ja millest hüvitataks reostustõrje investeeringute ja õnnetuste likvideerimise kulud. Oluline on määratleda fondi aastane maksimumaalselt kogutav summa ja reservfondi suurus. Nimetatud vahenditest on võimalik aidata kaasa ka Eesti reostustõrjevõimekuse viimisel kooskõlla HELCOM miinimumnõuetega.

EnSaCo projekti raames toimus **septembris Tallinnas rahvusvaheline seminar "Keskkonnaohutuse alane koostöö rannikureostustõrjes ning reostunud eluslooduse päästel"**, kus tutvustati Soome, Eesti, ja Rootsi valmisolekut naftareostuse tõrjeks ja mille käigus viidi läbi Eesti, Soome ja Rootsi ametkondade vahel läbi teoreetiline õppus naftareostuse likvideerimiseks. Sellel järgnes 16. septembril praktiline õppus seminaril osalejatele Dirhami sadamas ning 17.septembril vabatahtlike koolitus Dirhami sadamas. Seminari peaesineja Heather A. Parker (USA rannavalve - US Coast Guard) vahendas kogemusi USA Mehhiko lahe naftareostuse teemal. Seminar näitas ilmekalt, kui vähe ollakse valmis täislastis naftatankeriga toimuva õnnetuse likvideerimiseks – seda ka kõikide riikide koostöös.

Sama projekti raames on koostatud reostunud eluslooduse pääste manuaali Eesti, Soome ja Rootsi kolmanda sektori organisatsioonidele ja vabatahtlikele. Käsiraamat loob kolmele riigile ühised juhised reostusjuhtumite (millega kaasneb eluslooduse reostumine) korral tegutsemiseks, et hõlbustada riikidevahelist koostööd. Käsiraamat valmib 2011. aasta sügiseks. Teisedki Euroopa riigid on asunud sellisteks juhtumiteks ühiseid juhiseid koostama ning ELF on osalenud Belgia, Saksamaa ja Inglismaa samasisulistest töögruppides seisukohtade ühtlustamise eesmärgiga.

Tegevused on rahastatud INTERREG IVA Kesk-Läänemere programmist, kaasfinantseering tuleb KIKist. Tegevusi toetab ka Ameerika Ühendriikide Saatkond Eestis.

ELF toetas ülemaailmsesse AWARE projekti kuuluvat Eesti üritust "Meri puhtaks" Tallinna Kalasadamas ja Admiraliteedi basseinis. Mõlemas kohas osalesid ka ELFi vabatahtlikud.

Projektijuht: Agni Kaldma.

Nord Stream

2009. novembris vaidlustas ELF Soome Vaasa halduskohtus Nord Stream AG-le antud loa miinide õhkimiseks gaasijuhtme teel. ELFi väitel oli Lääne-Soome Keskonnalaubade Amet väljastanud loa, usaldades kriitikavabalt arendaja väiteid, sh setetest toksiliste ainete vabanemisega seotud mõjude osas keskkonnale kui ka inimese tervisele. 2010. a jaanuarisvalmistas ELF ühes Eesti Roheline Liikumisega Euroopa Komisjonile ette ametliku palve uurida, kas Läänemere gaasitrassile Nord Stream luba andes täideti korrektselt Euroopa Liidu keskkonnadirektiivide nõudeid. Kaebuses viidati võimalusele, et Soome, Rootsi, Taani ja Saksamaa on eiranud Euroopa Liidu kolme erineva keskkonnadirektiivi sätteid: keskkonnamõjude hindamise direktiiv (85/337/EEC), linnukaitse- (79/409/EEC) ja elupaigadirektiiv (92/43/EEC) ning EL põhiseaduses määratletud ettevaatusprintsipi. Tehtud kaebusi ei rahuldatud.

Märtsis vaidlustasid Soome Looduskaitse Seltsi Uusimaa osakond, ELF, Eesti Looduseuurijate Selts, Eesti Roheline Liikumine, Eesti Üliõpilaste Keskkonnakaitse Ühing "Sorex", Läänerannik, Nõmme Tee Selts, Pärandkoosluste Kaitse Ühing ja Tartu Üliõpilaste Looduskaitse Ring Soome Vaasa halduskohtus Nord Stream AG-le Soome ametkondade poolt väljastatud veekasutusloa gaasitrassi rajamiseks Soome territoriaalmeres. Septembris tehti otsus Soome ametkondade kasuks, kusjuures Vaasa halduskohus põhjendas oma otsust mh sellega, et gaasijuhe toob NordStream AG-le aastas majanduslikku tulu 500 miljonit eurot. Selline keskkonnariskide mittearvestamine majanduslike argumentide survele on eriti veider arvestades Euroopa Liidu ja Helcomi (sh Eesti ja Soome) eesmärki saavutada kõigi merevete hea keskkonnaseisund 2020. aastaks ökosüsteemipõhise merekasutuse korraldamise abil.

Oktoobris kaebasid ELF ühes Eesti Looduseuurijate Seltsi ja Eesti Roheline Liikumisega Soome ülemkohtusse edasi Vaasa halduskohtu septembrikuise otsuse. Senini on kohtule esitatud täiendavat teavet või esitatud kommentaare Soome ametkondade ja Nord Streami esindajate vastuväidetele kaebuse asjakohasuse osas. Otsus tehakse tõenäoliselt 2011. a suvel.

Samas edeneb Nord Streami ehitus ja koostamisel on ka keskkonnaseire aruanded nii Soomes kui ka Eestis. Esialgset tulemused TTÜ ja Soome ametkondade poolt näitavad, et näit põhjahoovuste kiiruste hinnangud Nord Streami Soome lahe piirkonna kohta olid alahinnatud. Seeläbi võivad ka toru paigutamise käigus põhjust eralduvad setted ja mürgid levida prognoositust kaugemale.

Samuti oli kohtuvaidlus tekkimas Saksa WWF, keskkonnaühenduse BUND ja Saksa ametkondade vahel Saksamaal Nord Streamile välja antud lubade osas, kuid jõuti kohtuvälise lahenduseeni, millega Nord Stream nõustus ehituskava muutama ning pakkuma välja kompensatsioonimehhanisme ehituse käigus tekkiva keskkonnakahju hüvitamiseks.

Mets

Metsanduse arengukava aastani 2020

ELFi metsaprogramm jätkas tööd Eesti Metsanduse Arengukavaga (MAK). Esialgne hinnang 2010. a märtsiks valminud mustandile oli, et dokument on poolik ja vajab põhjalikku ülevaatamist ja täiendamist. Sisulise poole pealt olid mitmed valdkonnad jäänud käsitlemata (näiteks maaomand, metsakasutuse ruumilise planeerimise temaatika, riigimets ja RMK). Mitmed olulised teemad, sh elurikkuse hoidmine, olid käsitletud väga nõrgalt või tendentslikult. Peale märtsis toimunud keskkonnaministri kokku kutsutud metsanduskomisjoni (teiste hulgas oli ELFi juhatuse liige Kaupo Kohv) istungit otsustati luua mitteformaalne fookusgrupp koosseisus Kaupo Kohv, Andres Onemar, Mati Polli, Aigar Kallas, Andres Talijärn, Marku Lamp. See fookusgrupp kohtus 3 korda ja pakkus välja teemad, mis peaksid olema MAK -s käsitletud, samuti esialgsed valdkondlikud eesmärgid ja meetmed. Siiski ei aidanud ka selle fookusgrupi töö rahuldava tulemuseni jõuda.

15. veebruaril 2011 kinnitas Riigikogu 49 poolthäälega Eesti metsanduse arengukava (MAK) aastani 2020. Otsuse vastu hääletas kuus Riigikogu liiget. Sellele eelnevalt oli ka Riigikontroll Riigikogul soovitanud vastav eelnõu Keskkonnaministeeriumile täiendamiseks tagasi saata, kuna

- a) arengukava eelnõus on riikliku metsainventuuri (SMI) andmeid tõlgendatud väärtalt;
- b) raiemahtude suurendamiseks kavandatud raievanuste alandamise ja raietingimuste leevendamise ettepanekuid ei ole analüüsitud;
- c) raiemahtude suurendamine kahjustab riigimetsa jätkusuutlikku majandamist;
- d) eelnõu on vastuolus Eesti ja ELi looduskaitse eesmärkidega.

Mitmete Riigikontrolli poolt tõstatud valupunktid juhtis ELF tähelepanu juba MAK 2020 koostamise faasis, esitades sellekohased väited ja argumendid 17. juunil 2010 www.osale.ee veebilehel. Samuti juhtis EKO liikmesorganisatsioon SEI 19. oktoobril 2010 tähelepanu arengukava KSH aruandes esinevatele puudustele.

ELF hinnangul on metsanduse arengukava aastani 2020 majanduslike huvide keskne. Arengukava muudab problemaatiliseks eelkõige nn. jätkusuutlikku raiemahu hinnang, mis ei ole realistlik ja kooskõlas arengukava üldiste eesmärkidega. See on vastuolus arengukava ühe peamise eesmärgiga, mis on:

- Pikas perspektiivis kasutatakse puitu kui taastuvat loodusressurssi puidutööstuses ning energeetikas juurdekasvu ulatuses;

Numbrite keeles on SMI järgi majandatavate metsade aastane juurdekasv Eestis 11,37 miljonit tm (Eesti metsad 2008), samas kui arengukavas toodud ja strateegilise KSH poolt heaks kiidetud stenaariumi järgi võiks raiuda 12-15miljonit tihumeetrit.

Seega on arengukava vastuoluline ja annab erinevatele huvigruppidele erinevaid signaale. Nõnda tuleb arengukava raieprognoosi puudutatavat osa pidada arengukava enda eesmärgiga vastuolus olevaks.

Järgnevalt on toodud peamised negatiivsed ja positiivsed momendid metsanduse arengukavast.

Negatiivne:

- 1) Üldine majanduskeskne ja tehnokraatlik lähenemine, mis kumab läbi kogu tekstist.
- 2) Juurdekasvust suurema raiemahu sisse toomine (vt juttu eespool), mis on vastuolus arengukava üldeesmärgiga ja mille keskkonnamõjusid pole eelnevalt analüüsitud.
- 3) Raiemahte suurendavate initsiatiivide sissekirjutamine arengukavasse (lankide pindala piirangute kaotamine ja raievanuste alandamine), mille puhul on meetmetes küll eelnevate analüüside vajalikkus ära märgitud.
- 4) Kuni 5 ha suuruste kinnistute puhul (ca 50 000 ha) ei plaanita tulevikus nõuda metsa takseerandmete olemasolu.

Positiivseks võib pidada:

- 1) Üldeesmärgis toodi selgelt välja vajadus suurendada rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilist esinduslikkust (samas – antud eesmärki ei suutnud keskkonnaministeerium täita eelmises metsanduse arengukavas ja nõnda võib kahtluse alla seada, kuivõrd ministeerium üldse võtab eesmärgiks seatud eesmärkide täitmise).
- 2) Üldeesmärk ütleb, et kasutus peab olema juurdekasvu piires.
- 3) Riigikontrolli auditi mõjul kirjutati sisse metsakorraldusjuhendi analüüs.
- 4) Metsakorraldajatele tehakse täiendkoolitusi VEP ja pärandkultuuri osas.
- 5) Eestisse levida võivate ohtlike invasiivsete võõrliikide avastamise, seire ja esmaste kaitseabinõude süsteemi väljatöötamine ja rakendamine.
- 6) Üle 1000 ha suuruste riigimetsa alade majandajate aastaste raiepindalade õigusaktide nõuetele vastavuse analüüsimine ja metsade majandamise jätkusuutlikkuse hindamine.
- 7) Riigimetsade pikaajalise majandamise kavade koostamine, mis määratleb kümne aasta olulisemad tegevussuunad maakasutuse ja metsamajanduse vallas.
- 8) VEP kaitse alused vaadatakse ümber, et seda efektiivsemaks muuta.
- 9) Kaitsealadel ja tulundusmetsas pohla KKT-s raiejäätmete ja kändude juurimise reguleerimine.
- 10) Toetusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine laialehiste puuliikide kasvatamiseks segapuistutes.

- 11) Piiranguvõõndis senisest paindlikumate väärtuspõhist majandamist võimaldavate lahenduste rakendatavuse analüüsimine.
- 12) Eesti ökoloogilistele tingimustele vastavate metsa biomassi ja süsiniku voogude hindamise mudelite arendamine ja regulaarne metsade süsinikubilansi koostamine.

Kriitilistes punktides, nagu raiemaht on arengukava seega vastuoluline ja see on kindlasti halb. Raiemahtude suurenemise aluseks olevate sammude nagu raievanuste alandamine või langi pindala piirangute kaotamine eelduseks on arengukava järgi vastavad analüüsid. Lähiminevikus, sh arengukava enda koostamise käigus, tehtud mitmete analüüside akadeemilises vettpidavuses on aga põhjust olla skeptiline ja seetõttu võivad tulevikus KKM poolt tellitud mitmed analüüsid olla lihtsad formaalsed õigustused majanduslikult pragmaatilistele sammudele. Sama probleem või hirm kummitab vastupidisena ka positiivsete aspektide puhul.

Eesti FSC standard

Eesti FSC standard on läbinud välitesti RMK ning Lembit Laksi auditi raames ja protsess on ametlikult registreeritud FSC keskuse poolt. Aastal 2010 viidi juunis läbi ka välitestidelt laekunud ettepanekute arutelu, mille käigus viidi standardisse konsensuse alusel mitmed muudatused. Mainitud koosolekul ilmnis selgelt ka mitmete majanduskoja liikmete (RMK, EEML, EMPL) soovimatus standardiga sellisel kujul edasi minna. 2010 aasta septembris pandi rahvuslik standard avalikule 60 päevasele konsultatsioonile, mille käigus laekus 29 ettepanekut standardi indikaatorite muutmiseks. Enamus

ettepanekuid oli tehtud eelmainitud 3 majanduskoja liikme poolt, kes lisaks muutustele standardis on avaldunud soovi muuta ka MTÜ Eesti FSC Töögrupi hääletussüsteemi. ELF töögrupi liikmena sarnaselt ülejäänud liikmetele ei pooldanud selle küsimuse arutamist enne rahvusliku standardi koostamise

protsessi lõppu. Täpsemat infot Eesti FSC töögrupi tegemistest saab internetist aadressilt www.fsc.ee.

Muud tegevused

Oluline sündmus 2010. aastal oli kindlasti ka Riigikontrolli kriitilise aruande avalikustamine riigimetsa majandamise jätkusuutlikkuse kohta. Kahjuks ei leidnud see metsandusringkondades konstruktiivset vastukaja, pigem asuti seisukohale, et tegemist on lihtsalt ühe „akadeemiline harjutusega“, mille eesmärk on RMK mainet kahjustada.

Sarnane oli reaktsioon ka eelmisele riigikontrolli RMK-d puudutavale auditile, kuid hiljem oldi siiski sunnitud tõdema, et mitmed Riigikontrolli poolt osundatud puudused olid siiski tõsiasjad. ELF omalt poolt toetas Riigikontrolli pressiteatega, kuid kahjuks ei jätkunud inimressurssi tõsisema kampaania korraldamiseks, kuna metsaprogrammi inimesed olid samuti seotud Vilsandi RP KKK koostamise protsessiga.

2010. aastal jätkas ELF artiklite avaldamist metsanduslikus populaarteaduslikus ajakirjas Eesti Mets, samuti valmistati aasta lõpus ette laiemale lugejaskonnale mõeldud teavitusmaterjalid säilikuude ja surnud puidu olulisusest meie metsades.

Märgalad

2009. a alguses algasid Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismile 2006. aastal esitatud taotluse alusel ettevalmistused Eestis veel hindamata soode inventeerimiseks. Väliinventuuride eesmärgiks on saada täielik ülevaade nende kooslustest ja looduskaitselistest väärtustest ning koostada täiendavad ettepanekud soode kaitseks ja kasutamiseks.

2009. a inventeeriti 40 välitöötaja abil enam kui 4000 ala. 2010. aastal viidi tööd läbi ülejäänud 9000 soos 111 inventeerijaga. Kokku on välitööde käigus inventeeritud 13901 sood. Hetkel toimub välitööde ankeetide ja alade piiride sisestamine, mille alusel koostatakse ülevaated ja ettepanekud 2011. a jooksul.

Projektijuht: Taime Puura.

Sirtsu, Agusalu ja Muraka looduskaitsealade kraavide inventuuri põhjal tehtud ettepanekute põhjal – kuivenduse mõju vähendamiseks sulgeda kõik kaitsealade sees olevad kraavid – on algatatud RMK poolt tegevused Muraka looduskaitsealal paiknevate kuivenduste sulgemiseks. Neist kõige kiiremat tegutsemist nõuab Muraka looduskaitsealal asuv Ratva järve väljavoolukanal ja sellel asuv tamm, mille purunemise tulemusel langeks nii järve veetase kui ka muutuks veerežiim ümbritsevates soodes. Projektijuht: RMK.

Käivitumas on ka Soomaa Rahvusparkis Kuresoo kuivendatud osa taastamise projekt, kuid esialgu takerdus see Põllumajandusameti täiendavate nõudmistest tõttu. Ala oli viimase kahe aasta jooksul riiklikku kuivendussüsteemide andmebaasi kantud, mis tõi ootamatuid takistusi projekti elluviimiseks. Andmebaasist eemaldamine nõuab täiendavaid protseduure. Ühes Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituudiga viidi Kuresoos ja Valgerabas kasvuhoonegaaside CO₂, CH₄ ja N₂O voogude mõõtmist, mis annavad võimaluse hinnata kuivenduse, maakasutuse muutuste ja taastamise mõjusid Eesti soodele, eelkõige siis nimetatud alade näidetel.

Teised looduskaitsealad tegevused

Loodushoiutööd

ELFi talgud 2010. aastal

2010. aasta oli ELFi talgute rindel tormiline. Kokku toimusid 36 talgud 30-s erinevas paigas: Soomaa RP (2 talgud), Otepää LP, Alam-Pedja (2), Vana-Lahetaguse (2), Põhja-Liivi sooservad, Palupõhja looduskool (4), Kõrgessaare-Mudaste hoiuala, Kesselaid, Saarnaki, Laelatu puisniit, Pivarootsi, Vilsandi, Laidevahe LKA, Kumari laid, Vahenurme LKA, Hobulaid, Kavaru rannaniit (Tõstamaa LKA), Karula RP, Haeska, Manilaid, Kihnu hoiuala, Viidumäe LKA, Luitemaa LKA, Kuresee, Abruksa, Ruhnu, Atla, Mustoja, Teorehe, Laagri nahkhiirte PEP ning Sõmeri.

Kokku osales talgutel 541 vabatahtlikku, kes panustasid looduse heaks 6346 tundi tööd. Talgutööd olid suunatud põhiliselt pärandkoosluste hooldamisele ja taastamisele: niitmine,

võsavõtmine, karjaaedade ehitus, kopratammide lõhkumine ning kuivenduskraavide tammitamine. Hooldati ka kõre sigitiike ja neljadel talgutel tehti mitmeid erinevaid töid Palupõhja looduskooli heaks. Talgulised löid käe külge loopealsetel, puis-, ranna-, lammi-, aru- ja märgadel niitudel. Lisaks tammitati kuivenduskraave rabas, taastati liivikut ning parandati kalade ja kahepaiksete sigimistingimusi vanajõgedes ning tiikides.

Talgute läbiviimisel ja kohapealsel korraldamisel löid kaasa 35 talgujuhti. Hooaja eel

toimus talgujuhtidele koolitused vabatahtlike kaasamisest ning grupiprotsessidest. Esimest korda oli tihedamal talguhooajal talgujuhina abis pikemaajaline vabatahtlik BTCVst Iain MacLean, kes veetis ELFi juures kokku 3 kuud ning vedas 4 talgut.

Avalikkusele olid osalemiseks avatud 27 talgut. Ülejäänud üritustel osalesid sõpruskonnad, vabaühendused ja ettevõtted. Mitmel talgutel töötasid eestlastega kõrvalt ka talgulised teistest riikidest (Soome, Ukraina, Prantsusmaa, Iirimaa, Lõuna-Korea, Saksamaa jt.). Kaks talgugruppi saabusid BTCV vahendusel Suurbritanniast.

2010 suvel viidi läbi kampaania „Mehed metsa!“, mille eesmärk oli loodustalgutele rohkem mehi kaasata. Selle saavutamiseks broneeriti talgutele 3 spetsiaalselt meestele mõeldud kohta ning tehti jõudsalt pressitööd. Kampaania tulemusena paranes sooline esindatus ELFi talgutel mõnevõrra.

Väga suurt positiivset tähelepanu sai 2010 augustis Puulaevaselts Viikaniga koostöös esimest korda toimunud Talguregatt. Selle kahepäevase merereisi käigus tehti talgutöid Manijal, Ruhnus, Abruksal ja Vilsandil. Talguliste tegemised said igapäevaselt kajastatud blogis talguregatt.wordpress.com/, mida on ühtekokku vaadatud üle 6000 korra.

Talgute korraldamist rahastasid SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK), Vabaühenduste Fond, Migratsiooni ja Integratsiooni Sihtasutus „Meie Inimesed“ (MISA), RMK, Tallinna Sadam ning talgutel osalejad.

ELFi koostööpartnerid talgute korraldamisel olid: Keskkonnaamet, LKÜ Kotkas, BTCV, Kalev Au, EstYes, RMK, Tuulingu talu, Puulaevaselts Vikan, ning paljud teised maaomanikud ja valdajad, toidupoolise, peavarju ja muu tarviliku eest hoolitsejad.

2008. aastal käivitatud talguhuvilisi koondava infolisti Talguteatajaga oli 2010. a lõpuks liitunud 1623 inimest.

Aastatel 2001-2010 on ELFi korraldusel toimunud kokku 222 talguüritust, millel on 3998 osalise abiga tehtud 35 487 tundi vabatahtlikku tööd. Seega aastas keskmiselt 22 üritust,

400 osaleja ja 3549 töötunniga.

15. detsembril 2010 lõppes kaks aastat väldanud Vabaühenduste Fondi poolt rahastatud projekt ELFi talgutegevusse vabatahtlike kaasamise parandamine. Projekt täitis hästi oma eesmärgid, milleks olid järgnevad tegevused: arendada vabatahtlike võrgustikku ning teavitamis- ja värbamiskanaleid, töötada välja talgud uutele sihtrühmadele ning laiendada koostöövõrgustikku ja potentsiaalsete rahastusallikate baasi.

Projekti mõju ELFi talgutegevusele on olnud äärmiselt positiivne. Koostöövõrgustik on oluliselt laienenud ning koos uute koostööpartneritega on juba elluviidud mitmeid õnnestunud koostööprojekte. Heaks näiteks on 2-nädalane talguregatt purjekal „Runbjarn“ Lääne-Eesti väikesaartele (<http://talguregatt.wordpress.com/>) ja ELFi ajaloo esimesed viipekeelsed talgud sügisesel Soomaal (<http://kurtide-elu.blogspot.com/2010/11/viipekeelsed-talgud.html>).

Projekti käigus on vabatahtlike kaasamine muutunud järjest teadlikumaks ja loomulikumaks osaks talguprojekti erinevate tegevuste ellu viimisel. Edukas on olnud projekti toel ellu viidav pikaajaliste vabatahtlike kaasamine, mis on ELFi talgute juurde toonud mitmeid uusi talgujuhti, talgutegevuse tutvustajaid ning teistes ülesannetes ELFi tegevustes kaasa lööjaid. Jätakuvalt laieneb loodustalgutest huvitatute ring.

ELFi talguveeb www.talgud.ee sai uue ja värsked kujunduse. Avalehele said endale ruumi: talgud, videod, fotod, lühiteated.

2011. aastal jätkuvad talgud senises mahus. Talgute korraldamist toetavad KIK, Tallinna Sadam, MISA ja Swedbanki annetuskeskkonna kaudu toetajad.

Talguprojekti töötajad 2010. aastal: projektijuht oli Tarmo Tüür, osalise koormusega löi

kaasa Siim Kuresoo.

Talguprojekti „kõrvalharud“ - venekeelse elanikkonna suurem kaasamine ELFi talgutegevusse

2010. a alustas ELF Vabaühenduste Fondi ja MISA rahastatud projektide „Venekeelsete loodustalgute käivitamine“ ja „Venekeelse elanikkonna suurem kaasamine ELFi talgutegevusse“ toel senisest süstemaatilisemalt venekeelse kogukonna kaasamist looduskaitsealistele talgutele. Projektide käigus loodi venekeelsed infokanalid (venekeelne infolist, kodulehekülg www.toloka.ee ja trükis), kaasati 8 uut, vene keelt hästi valdavalt talgujuhti, tutvustati talgutegevust nii enda korraldatud kui ka rahvarohketel traditsioonilistel üritustel ning viidi läbi 4 talgud, mida kuulutati välja ning juhendati kohapeal vene keeles. Tegevuse tulemusena osales ELFi venekeelsetel talgutel ühtekokku 49 inimest, talguteemalistel loodusõhtutel käis 63 osalejat ning talguinfot pakkuva uudiskirjaga liitus 176 inimest. ELFi talgud leidsid ka positiivset kajastamist Eesti venekeelses meedias ning ka osalejate tagasiside on olnud väga innustav.

Venekeelsete loodustalgute käivitamiseks tehti koostööd järgmiste organisatsioonidega: Rakendusökoloogia Noorteklubi, TÜ Narva Kolledž, Narva Avatud Noortekeskus, Jõhvi Seltsimaja, MTÜ Laidevahe Loodus, Vääna Külakoda, Karula Hoiu Ühing, Eesti Mittetulundusühenduste ja Sihtasutuste Liit, Keskkonnaamet ja Riigimetsa Majandamise Keskus.

Projektijuht: Siim Kuresoo

Niitude hooldamine saartel

2003. a alustatud projektide "Kesselaid" ja "Rohumaade hooldus" raames jätkuvad hooldustööd Saaremaa kõrge väärtusega puisniitudel Tagamõisas ja Viidumäe looduskaitsealal ning Kesselaiul. Tegevusi viivad läbi kohalikud elanikud loodushoiutoetuste ja ELFi poolt soetatud riistvara toel. Kesselaiul jätkusid tööd sarnaselt eelneva 3-aasta mahtudega – 2010. aastal hooldati ELFi abil varasemalt soetatud traktori ja niiduki abil 12 ha rannaniitu ja loopealset (soodsate ilmade ja veeseisu korral võimalik veel 7 ha-l). Tagamõisas on väiketraktor ja võsalõikaja samuti endiselt töös. Lümända mees Leonhard Meri niitis seal nende abil ca 9 ha puisniitu.

Liigi- ja koosluste kaitse

ELFi looduskaitse-andmebaashõlmab enamikku Eesti elupaigatüüpe ja loodusväärtusi. Läbi viidud üle-eestiliste inventuuride [põlismetsad (1993-1996); puisniidud (1995-1996); märgalad (1996-1998,); niidud (1999-2001) jt.] andmed on täielikult digitaliseeritud ja süstematiseeritud ning uue märgalainventuuri (2009-2010) andmed parajasti sisestamisel. Andmebaas koosneb 31.12.2010 seisuga 13 935 kirjest (millele lisandub 6975 niidukirjet), iga kirje on ühe konkreetse elupaiga kohta (hõlmab tavaliselt 0,5 – 100 ha) ja sisaldab andmeid selle seisundi, väärtuste ja liigilise koosseisu kohta. Andmebaas vastab Euroopa kriteeriumitele ja võimaldab selle kasutust riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil.

Väljavõtted kaitstavate liikide ja väärtuslike koosluste kohta on edastatud Keskkonnaregistrile (EELIS), Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonnale, Euroopa Komisjonile jt asjakohastele institutsioonidele, aga ka Eesti flora levikuatlasele (Tartu 2005). ELFi andmebaas on oluline, püüdmaks tagada Natura 2000 protsessi objektiivsust looduskaitseaspektidest lähtuvalt. Samuti on oluline seirata Natura kriteeriumite täitmist Eesti riigi ja arendajate poolt (arendustegevus, sh planeeringud; riikliku ülevaate koostamine Natura-alade kaitse osas; Natura-aladel loodushoiutööde rahastamine). Nendele tegevustele aitab kaasa osalemine Eesti-sisestes ja rahvusvahelistes koostöövõrgustikes (Eesti Keskkonnaühenduste Koda, WWF, CEEWEB, IUCN).

2005.a novembris valmis ELFi koostöös Pärandkoosluste Kaitse Ühingu, Eesti Loodushoiu Keskuse ning teiste keskkonnaorganisatsioonide ja ekspertidega nn Natura 2000 varinimestik. Varinimestikus on 628 suuremat ja väiksemat ala, kokku 845 km². Seega moodustavad varialad ca 1,8% Eesti pindalast (lisaks "ametlike" Natura-eelvalikualade 16%-le). 2008.a kevadel toimus Keskkonnaministeeriumis koos endiste keskkonnateenistuste ja Looduskaitsekeskusega 15 nõupidamist iga maakonna varialade kohta ning paljude puhul on algatatud või algatamisel protseduurid nende lülitamiseks Natura 2000 võrgustikku. Nende arutelude eel ja järel oleme varinimestikku ka kriitiliselt üle vaadanud, parandanud ja täiendanud. Varinimestiku teine, uuendatud versioon pidanuks valmima 2008.a lõpuks. Et aga Euroopa Komisjon võttis 12. detsembril 2008.a vastu boreaalse regiooni Natura-alade parandatud ja täiendatud nimistu ning 22. detsembril 2009. a. veel kolmandagi versiooni, siis tuleb varinimestik veelkord üle vaadata ning kohandada ametlike Natura-alade piirimuutustega. Arvestades töödega seotud isikute hõivatust märgalaprosjektis (vt. eespool), pole reaalne seda tööd eraldi ette võtta ning varinimestiku uus versioon valmib pärast märgalaprosjekti lõppu, hõlmates ka viimase tulemusi.

Ropka-lhaste looduskaitseala moodustamine

Alates 1990. aastate algupoolest on ELF ühes teiste keskkonnaorganisatsioonidega käsitlenud keskkonnaministeeriumiga toimuvatel kohtumistel Ropka-lhaste kaitseala moodustamise protsessi. Senini ei ole keskkonnaministeerium suutnud sätestada alale kaitsestaatus, kuigi see on ekspertiiside kohaselt nii Eesti kui ka Euroopa mõistes tähtsaid kooslusi ja loomaliike. Juba mitmendat aastat saame vastuseks, et looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu on ministeeriumisiselisel kooskõlastusel ja minemas e-õiguse kaudu kooskõlastamiseks teistele ministeeriumitele.

Liigikaitse

Lendorav

Lendorava projekti põhieesmärgiks on olnud ja jääb ka tulevikus aktuaalse info kogumine lendorava esinemispaikade kohta. Selleks inventeeritakse lendoravatele sobivaid metsi eelkõige praegu teadaolevate ja lendoravate varasemate esinemiskohtade ümbruses. Samuti kontrollitakse saabunud leiuteadete õigsust. Praegu on teada ca 90 lendorava leiukohta.

2010. aastal inventeeriti koostöös Eesti Looduseuurijate Seltsi ja Keskkonnaametiga lendoravatele sobivaid metsi Virumaal ja Raplamaal ning jälgiti raadiomärgistatud isendeid Virumaal Oonurme ümbruses ja Palasil.

2010. aastal leiti Virumaalt kokku 5 uut lendorava elupaika. Neist 3 leiti raadiomärgistatud lendoravate jälgimise abil. Samas ei tuvastatud mitmes varem teada olnud leiukohas lendoravate tegevusjälgi. 2010. aastal kontrollitud 39-st keskkonnaregistrisse kantud lendorava leiukohast oli asustatud vaid 15 leiukohta. 24 lendorava registreeritud leiukohas kontrollkäikudel lendoravate tegevusjälgi ei leitud. Täpsustati teadaolevate leiukohtade piire, viies need vastavusse praeguse olukorraga.

Raadiosaatjate abil jälgiti 2010. aastal pikemalt 4 looma ja lisaks lühemal perioodil 5 looma. 2011. aastaks jäi nendest 4 lendoravat jälgimise alla. Selgitati lendoravate kodupiirkonna suurus ja nende elupaikade struktuure, samuti loomade poolt kasutatud pesa- ja redupaiku.

Lendoravatele paigaldatud pesapakude kontrollimisel selgus, et 2 lendoravat (nüüd raadiomärgistega) on kahte pesapakku kasutanud oktoobrikuust alates. Kusjuures ema ja tema tütar kasutavad üht ja sama pesapakku. Peale lendorava on pesapakke kasutanud ka nahkhiired. Sügisel kontrollimisel leiti ühest pesapakust 6 pruun-suurkõrva.

2010/2011 talvel ei hukkunud ühtki raadiomärgistatud lendoravat. Sellele andis oma panuse intensiivne nugiste kütmine uuritavas piirkonnas. Sellel talvel küttis Toomas Rennel raadiomärgistega lendoravate piirkonnast 15 nugist ning kümne kilomeetri raadiuses kaks jahimeest lisaks veel 25 nugist. Seni kiskluse ohvriks langenud raadiomärgistatud lendoravate jäänuste põhjal on nugis üks olulisemaid lendoravate looduslikke vaenlasi. Kuigi lendorava ja nugise vaheline saakloom-kiskja suhe ei ole midagi ebalooslikku, on ohustatud liigi puhul tema loodusliku vaenlase ohjamine eriti sügava lumega talvedel põhjendatud.

2010. a sügisel viidi läbi välikampaania: „Vali lendorav!“ Kampaania eesmärgiks oli juhtida taas avalikkuse tähelepanu metsade kaitse temaatikale, mida iseloomustab ka Eesti metsade põlisasuka – lendorava – käekäik. Lisaks pööras see kampaania riigikogu valimiste eel osade valijate tähelepanu ka keskkonna küsimustele.

Edaspidised plaanid:

1. Jätkata lendoravale sobilike metsade inventuure ning raadiotelemeetilisi uuringuid.
2. Analüüsida lendorava kaitse tulemuslikkust ning kavandada meetmeid järgmiseks kaitsekorralduse perioodiks.
3. Anda soovitusi lendorava püsielupaikade kinnitamiseks ettevalmistajatele, raiete kavandajatele ja raietateistite kooskõlastajatele lendorava metsades tööde läbiviimiseks või tingimuste esitamiseks.

Projektijuht Uudo Timm.

Nahkhiired

Jätkus nahkhiirte kaitse küsimustes nõustamine, vajadusel ekspertarvamuste koostamine, vaiete esitamine, ning nahkhiirte kaitse korraldamiseks vajaliku teabe kogumine. Toimused välitööd Laagri ja Astangu nahkhiirte talvituspaigas, Narva bastionides, Türi vallas Kolul jm.

Tehti kindlaks esmakordselt hõbe-nahkhiire talvitumine Eestis. Nõustati Eesti keskkonnavaldkonnas tegutsevaid ameteid, Narva linnavalitsust, Tartu Keskkonnahariduse Keskust, Eesti Vabariigi saatkonda Kiievis, jäätmekäitlusfirmat EcoPro (ohtlike jäätmete kõrvaldamine Humala nahkhiirte talvituspaigast) jt. Koostöös ajakirjanikega kajastati meedias nahkhiiri ja nende kaitset. Jätkus infovahetus ELFi poolt hallatavas nahkhiirtehuviiliste postiloendis. Laagris ja Humalas toimusid talgud nahkhiirte talvitustingimuste parandamiseks.

ELF esitas vaide Saku vallavalitsuse otsusele, millega kehtestati Tännassilma külas osaliselt Kokasauna, Kokasauna tee 3 ja Kõviku kinnistute detailplaneering. See detailplaneering puudutab Laagri nahkhiirte talvituspaika hoonete ehitamist. Vaide eesmärgiks oli saavutada avaliku arutelu toimumine ja leida vastused küsimustele, miks ei ole detailplaneeringus arvestatud Lauri Lutsari varasemaid nõuandeid. Vaie jäeti vallavalitsuse poolt rahuldamata ja soovitati ELFi teha nahkhiirte kaitse edendamiseks tõhusamat koostööd keskkonnaametiga. ELF pöörab endiselt tähelepanu negatiivsetele muutustele Laagri talvituspaiga piirkonnas proovib neile vastukaaluks leida leevendusmeetmeid.

Lauri Lutsar jätkas ELFi esindajana osalemist EUROBATSi nõuandekomitee töörühmas, mis kogub ja analüüsib andmeid tuuleturbiinide mõju kohta nahkhiirtele (*Intersessional Working Group on Wind Turbines and Bat Populations*). Lähtuvalt selles töörühmas koostatud juhistest on ELF püüdnud Eestis teadvustada vajadust hinnata paigaldatavate tuuleturbiinide mõju nahkhiirtele ja valida tuuleparkide asukohtadeks alasid, kus nahkhiirte hukkumise tõenäosus on väiksem.

Saare Maavalitsuse tellimusel ja seoses Saare, Hiiu, Lääne ja Pärnu maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringute ja nende keskkonnamõju strateegilise hindamisega viidi läbi nahkhiirte elu- ja koondumispaiku käsitlev analüüs. Analüüs lähtus üksnes varem kogutud vaatlusandmetest. Selle kokkuvõtlikuks tulemuseks on igale alale antud elupaiga olulisuse hinnang nahkhiirte aspektist. Analüüs tehti kooskõlas UNEP/EUROBATSi poolt välja antud juhendiga nahkhiirte arvestamiseks tuuleparkide rajamisel. Analüüs andis kinnitust, et Eestis oleks vaja nii maismaad kui ka merd käsitlevat üleriigilist tuuleenergeetika (taastuvenergeetika) teemaplaneeringut. See toetaks veelgi tõhusamalt tasakaalustatud ruumilist arengut.

Tegevusi kureerib projektijuht Lauri Lutsar.

Kaitsekorralduskavade koostamine

2010. aastal koostas ELF kaitsekorralduskava Vilsandi rahvuspargile ja kaitsekorralduskava I etapi Nõva maastikukaitsealale, lisaks osales ELF Peetri jõe maastikukaitseala kaitsekorralduskava koostamisprotsessis. 2010 aastal alustati ka Aidu looduskaitseala kaitsekorralduskava koostamist, sama aasta sügisel viidi kaitsealal läbi kolm ekspertiisi.

Kaitsekorralduskavade koostamise käigus peeti 2010. aastal 22 koosolekut, kus olid esindatud erinevad huvigrupid, kohalikud elanikud ja ametkonnad. Koosolekute käigus kaardistati esmalt kaitsealadel leiduvad väärtused, siis arutleti neid mõjutavate tegurite ning tegevuste üle, mis aitaks soodustada positiivseid tegureid ning kõrvaldada kaitseväärtustele mõjuvaid ohte. Vilsandi rahvuspargi kaitsekorralduskava koostamise raames korraldati veel eraldi neli teemakoosolekut, mille käigus töötati välja üldised põhimõtted jahipidamiseks, poollooduslike koosluste hooldamiseks, ehitustegevuseks ja metsade majandamiseks.

Vilsandi rahvuspargi kaitsekorralduskavasse kirjutati ohtralt tegevusi kultuuripärandi kaitseks ja kohaliku kogukonna elu edendamiseks, kuid Keskkonnaametil ei tekkinud lõpuni ühest arusaama, millises mahus tuleks kultuuri- ja kohaliku kogukonnaga seotud väärtusi kaitsekorralduskavades käsitleda. Kultuuripärandiga seotud väärtuste kirjeldamisel ja selle säilitamiseks planeeritavate tegevuste koostamisel oli ELFi suureks abiks Muinsuskaitseamet.

Kavad koostati kümneks tulevaks aastaks ehk kuni aastani 2020. Vilsandi rahvuspargis planeeriti seal leiduvate loodus- ja kultuuriväärtuste kaitseks pea 200 erinevat looduskaitsealist tegevust, mis järgneva kümne aasta jooksul tuleks ära teha.

Nimekiri ELFi ekspertide tehtud kaitsekorralduskavadest:

- Vilsandi Rahvuspargi kaitsekorralduskava. Koostajad Kaupo Kohv, Liis Kuresoo ja Pille Tomson.
- Ekspertiis Peetri jõe maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2011-2020 koostamisel. Koostajad Kaupo Kohv ja Pille Tomson.
- Aidu looduskaitseala kaitsekorralduskava. Koostajad Kaupo Kohv, Liis Kuresoo ja Marko Kohv.
- Nõva maastikukaitseala kaitsekorralduskava koostamine perioodiks 2011-2020 (I etapp). Koostaja Kaupo Kohv ja Liis Kuresoo.

Keskkonnaõiguse projektid ja ELF

SA Keskkonnaõiguse Keskus (KÕK) kolis 2009. a suvel eraldi ruumidesse ja keskkonnaõiguslane tegevus toimub KÕKi kui ka EKO liikmesorganisatsioonidega koostöös.

2010. a korraldas ELFi raamatupidaja KÕKi raamatupidamist. Samuti osaleti partneritena projektides „Keskkonnavalaste juhtumite õiguslik käsitlemine“ ja „Keskkonnaõiguse Keskuse huvikaitse suutlikkuse tõstmine“ (rahastaja Vabaühenduste Fond), kus ELFi ekspert Silvia Lotman ja juhatuse liikmed Jüri-Ott Salm ja Ivar Tamm panustasid nõustajatena organisatsiooni arendamise ja avalikkuse teavitamise küsimustes ning erinevate seminaride ettevalmistamisel.

Säästev areng

Teeme Ära

2010. aastal osales ELF üle-eestilise Teeme Ära aktsiooni - talgupäeva – korraldamises. Selle peamiseks eripäraks võrreldes eelmiste aktsioonidega oli, et iga kogukond, ühendus või aktiivne kodanik sai ise otsustada, mis ära tegemist vajab ning teisi kaasa kutsuda. Kogu korraldus oli oluliselt detsentraliseeritum ning toetas rohkem kohalikku algatust ning pakkus olemasolevatele ja tulevastele kogukonnaliidritele väärtuslikke kogemusi. 2010. a talgupäeval löid vabatahtlikult kaasa üle 31 000 inimese, kes enam kui 1100 paigas aitasid kohalikke initsiatiive ellu viia. Selle aktsiooni kõiki otseseid ja kaudseid mõjusid on raske üle hinnata. Tagasisidet andnud talgujuhtidest 82% vastas, et talgute käigus tuli ideid tulevasteks koostegemise projektideks või sai kokku lepitud järgmised koostegemised. 2011. a talgupäeva korraldamisega üritatakse jõuda iga-aastase traditsioonini – mai esimesel lapäeval teha ära talgutega tegemist vajavad teod. ELF on 2011. a kampaania peakorraldajaks ühes organisatsioonidega Eesti Külaliikumine Kodukant, Eesti Muinsuskaitse Ümarlaud, Teeme Ära Minu Eesti, Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus, Vabaühenduste Liit EMSL. Partneritena löövad kaasa Kodanikuühiskonna Sihtkapital, EMT, Swedbank, Coca-Cola HBC Eesti, Dorpat, Nordic Hotels, Fraktal, Refonda, Premia jt.

2010. a jätkus vabatahtlike võrgustiku poolt ka töö Teeme ära idee tutvustamisel maailmas. Nõnda on rohkem kui 1,3 miljonit inimest tänaseks erinevates riikides osa võtnud mõnest Teeme Ärast inspireeritud koristusaktsioonist - Läti, Leedu, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Serbia on need riigid, kus Eestis sündinud üks-riik-üks-päev koristusmudel on juba edukalt läbi viidud. Praeguseks 50 000 vabatahtlikku on osalenud India suuremate linnade koristamisel. Brasiilia on Eesti prügikoristusaktsioonist inspireeritult ette valmistamas koristuspäevi 14 suuremas linnas üle maa. Aprillis korraldatakse üle-riigilist koristuspäeva Leedus, 16. aprillil toimub esmakordselt üle-riigiline prügikoristus Ukrainas ja Moldovaavias. Venemaal on plaanis 15. mail koristada 500 kohta, millest 150 asub Moskvast, 150 St Peterburgis ja 200 mujal linnades. Täna on selge, et Teeme Ära prügikoristuse idee ja mudelil on kandepinda paljudes maades, tõmmates koos ühise eesmärgi nimel tegutsema inimesed, kogukonnad ja organisatsioonid - terve ühiskonna. Kuid see on alles algus. Eestis sündinud mudel on väärt, et jõuda uute inimeste ja riikideni, kes otsivad lahendust kasvavale prügiprobleemile. Selleks on Teeme Ära nüüdseks juba rahvusvaheline meeskond ellu kutsunud uue üleilmse algatuse - Maailmakoristus 2012 (World Cleanup 2012). 2011. a rahastatakse tegevusi mh ka Eesti riigi eelarvest. ELFi rolliks on projekti administreerimisega seonduv. Jaanuaris 2012 planeeritakse kõikide riikide eestvedajate kohtumist Eestis.

"Teeme Ära 2008" prügikoristusaktsiooni ajal toodi Eestimaa metsadest välja ligi 10 000 tonni prügi. OÜ Utileek ja OÜ Utileek Lõuna omandusse anti üle käitlemiseks kokku 4 000 tonni prügi, millest hinnanguliselt 1 000 kuni 2 000 tonni on ikka veel „ajutisel“ platsil Raadi lennuväljal Tartu vallas ja teist samapalju Viimsi vallas. Hoolimata tähtaegade pikendamistest ja keskkonnainspektsiooni ettekirjutustest pole Utileegid siiani oma kohustust lõpuni täitnud – jäätmed on lõpuni käitlemata. Seetõttu pole ka ELFi jaoks tegevused lõppenud ja endiselt otsitakse lahendusi, kuidas riik või omavalitsused saaksid korrale kutsuda ja paraneks ka vastava valdkonna seadused, et analoogsed olukorrad ei saaks korduda. Üheks võimaluseks on olmejäätme käitlejatele tagatiste või kindlustuse seadmine, mis võimaldaks ettevõtte likvideerimisel kõrvaldada ka selle tegevusetusest jäänud prügiprobleemid. Teadaolevalt pole sarnaste probleemidega ettevõtteid Eestis tegutsemas ja Utileek Lõuna vastu on algatatud pankrotiprotsess. Loodetavasti aitab see kaasa ettevõtte tegevusjälgede likvideerimisele ja prügilale leitakse käitleja ilma, et riik peaks täiendavalt peale maksma.

Globaalsed keskkonnaprobleemid

Vabauhenduste fondi rahastusel algatati tegevustik: „Keskonnaorganisatsioonidele võimekuse loomine globaalsete keskkonnaprobleemidega tegelemiseks”. Projekti käigus sündinud globaalsete keskkonnateemade käsitlused Eesti peavoolumeedias, kujutavad endast teatavat maamärki, lisades julgust ning kindlust ka teistele globaalsete teemadega tegelevate vabauhenduste ekspertidele võtta üles avalikke diskussioone globaalsete probleemide ja nende lahenduste teemal. Projekti raames teostatud meediamonitooringust selgus, et peavoolumeedias kajastust leidnud globaalsete keskkonnateemade ring on pigem tagasihoidlik – domineerisid kliimamuutusega seotud kajastused, millest valdav osa mõjus probleemi sisu suhtes triviaalselt. Ka loodusliku mitmekesisuse artiklid keskendusid pigem üksikjuhtude uudisväärtusele, kui sisu mitmetahulisele esitlusele. ELFi globaalteemade eksperdi meediakajastused võimaldasid vajakajäämist täita, kuid oluline on jätkuressursside leidmine analüütiliste artiklite/kajastuste seeria jätkamiseks, sest arvamuste vihkkaalu ei ole võimalik ilma pideva meediatöötaja balansis hoida – see on vajalik seniks, kuni kriitiline mass arvamusi liidreid kallutab avaliku arvamuse globaalsetesse keskkonnateemadesse puutuva konstruktiivse dialoogi suunas. Koostati ka globaalsetest keskkonnateemadest ülevaadet andval internetileht: <http://www.elfond.ee/meieplaneet>

Projektijuht: Agur Paesüld.

Energiakooperatiiv

2009. aasta sügisel esitati Kodanikuühiskonna Sihtkapitali sotsiaalettevõtluse voo ru tootluse energiatootmisüksuse rajamiseks. Taotlus sai positiivse tagasiside ja tegevused käivitusid 2010. a jaanuarist. 2010. aasta talvest kevadeni vältava projekti perioodi tegevused hõlmasid energiakooperatiivi asutamiseks vajalike tehnoloogiate otsimist, majanduslikke ja õiguslikke analüüse, samuti idee tutvustamist kooperatiivi võimalikele liikmetele ning äriplaani koostamist. Projekti peaesmärgiks oli ette valmistada 100 kW võimsusega pilootelektrijaama rajamine, mis lühiajalises perspektiivis oleks vähemalt majanduslikult nullis ja pikas perspektiivis oleks tootnud elektrijaama osanikele muu mitterahalise kasu kõrval ka otsest rahalist tulu. Peamine tulu kooperatiivse elektrijaama loomisest energiaühistu liikmete oleks olnud mitterahaline - taastuvenergia osakaalu suurendamine, hajutatud elektritootmise toetamine, teadlikkuse kasv ja CO₂ emissiooni vähenemine. Edasise rahastamise osas saadi siiski negatiivne hinnang Kodanikuühiskonna Sihtkapitali vastavatelt ekspertidelt, kuna projekti ei nähtud tasuvana. Seetõttu jäi ka tegevuste edasine arendamine katki. Samas püstitati Palupõhja looduskooli päikeseelektrijaam, mille võrkuühendamine on plaanitud 2011. a peale vastavate koostööpartnerite saamist AS-ilt Eesti Energia.

Projektijuht oli Urmo Lehtveer, erinevates valdkondades panustasid Tim Kolk, Kadri Kalmus ja Jüri-Ott Salm.

Põlevkivienergeetika

ELF koostas mitmed ettepanekud põlevkivienergeetika mahtude vähendamise nimel, sh maapõue seaduse muudatuse algatamise ettepanek Riigikogu keskkonnaministri komisjonile, Uus-Kiviõli kaevanduse KMH täiendamine, Eesti Energia investeerimisplaanide avalikustamine.

Uus-Kiviõli põlevkivikaevanduse rajamise keskkonnamõju hindamise aruande kinnitamata jätmise ja maapõue seaduse muudatuse algatamise ettepanekud tuginesid Põlevkivi riiklikule arengukavale 2008-2015 ja Valitsusliidu programmile aastateks 2007-2011 – mõlemad dokumendid näevad ette põlevkivi kaevandamismahtude piiramist 15 miljoni tonnini aastas. Kaevandamismahtude piiramine vastavas mahus annaks võimaluse olemasoleva maavara pikemaajaliseks kasutamiseks ja sellest lähtuva keskkonnamõju vähendamiseks või hoidmiseks vähemalt 2010. a tasemel. Teatavasti on Eesti maailmas esikahekümne seas CO₂ heitmete koguste osas, arvestades emiteeritud CO₂ hulka elaniku kohta. Oluline osa sellest läheb just põlevkivi kasutamise arvele. Kaevandamismahtude piiramine ei ole ELFi andmetel vastuoluline praegusel hetkel juba tehtud investeeringutega ning tootmismahtudega – teatavasti on elektritootmiseks vajalik põlevkivi kogus viimasel ajal olnud 10-12 milj tonni ja põlevkiviõli tootmiseks vastavalt ca 3-4 milj tonni aastas. Vastuolud võivad tekkida juhul, kui õlitootjad soovivad mahtusid suurendada, et kasutada ära maapõueseaduses lubatud kaevandamismahtu 20 milj tonni/aastas. Antud ettepanek ei leidnud toetust Riigikogu keskkonnaministri komisjonis ega Keskkonnaministeeriumis. Viidati vajadusele viia läbi täiendavaid uuringuid põlevkivi kasutuse osas, et otsustada, kas kaevandamismahte on võimalik vähendada. Eesti Energia investeerimisplaanide kohta, sh investeeringute elluviimisel vajaliku põlevkivi vajaduse kirjeldust, ei andnud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ega ka AS Eesti Energia.

Antud asjaolud näitavad, kuivõrd problemaatiline on riigiasutuste ja riigikogu suhtumine Eesti ühte suuremasse keskkonnaprobleemi.

Maaelu

Geneetiliselt muundatud organismid (GMO)

Aktiivset geneetiliselt muundatud organismidega seotud tegevust 2010. aastal ELFi poolt ei toimunud, kuna kogu tegevus oli vabatahtlikel alustel ning ajalist ressursi oli selleks vähe. Nastja Pertsjonok, Henri Laupmaa ja Lauri Lutsar ELFist on osalenud Keskkonnaministeeriumi juurde loodud Geenitehnoloogia Komisjoni töös, kus arutatakse uute GMO taotluste lubamist Euroopa Liitu (sh Eestisse). Lisaks on uuendatud ja täiendatud Eesti Keskkonnaühenduste Koja GMO-teemalist kodulehte, et avalikkus saaks soovi korral ühest kohast kätte põhiinfo GMO-dega seotud probleemide kohta ning ajakohastatud uudised, samuti on töötatud välja üksikud veebipõhised teabematerjalid.

Väljakutseks on koordineeritum ja strateegilisem tegutsemine, milleks on vaja sihipärasemalt kaasata suurem inimeste hulk ja ilmselt seda ilma rahastuseta teha teiste tööde kõrval on keerukas. Suure tõenäosusega piirdub ka 2011. aasta tegevus minimaalse tööga - avalikkuse kursishoidmine olulisematest arengutest maailmas ja enda kursishoidmine Eesti ametivõimude poolt tehtavaga.

Piloottalud - DemoFarm

2009. a algas projekt „Keskkonnahoidlike põllumajandusviiside alase Eesti-Läti koostöövõrgustiku arendamine“ lühend „Demo Farm“. Läti-Eesti ühisprojekt on peamiselt finantseeritud Interreg IIIA Eesti-Läti piiriülese koostöö programmist ja KIKist.

Projekti eesmärgiks on keskkonnateadlikkuse edendamine põllumajandustootjate ja tarbijate seas ning Lõuna-Eesti ja Põhja-Läti põllumajandustootjate tegevuse parendamine, vähendamaks tootmisega kaasnevaid kahjulikke mõjusid loodusele.

Projekti käigus korraldati konkurss põllumajandustootjatele, leidmaks parimaid näidissettevõtteid. 17 kandideerinud põllumajandusettevõtja seast valiti välja 10 (Alt-Lauri talu, Kanarik-Jakobi talu, Kurese talu, OÜ Koivakonna, OÜ Viraito, Pajumäe talu, Riido Ökotalu OÜ, Sepa talu, Sürgavere Põllumajandusühistu, Väike-Nakatu talu). Nende ettevõtete tegevust analüüsitakse, koostatakse keskkonnahoidliku majandamise kavad, korraldatakse koolitusi ning tutvustatakse põllumajandustootjatele naabermaa samalaadseid põllumajandusettevõtteid. Oluline osa on ka ekspertidevahelisel suhtlemisel. Projekti väljundina saab ELF teha põllumajanduse ja keskkonnakaitsega seotud asutustele ettepanekuid põllumajandus- ja keskkonnapoliitika osas.

Projektijuht Teet Eomäe.

Loodusharidus Palupõhja looduskool

Palupõhja looduskooli loodushariduslikud tegevused käivitusid septembris 2004, mil LKÜ Kotkas, Eestimaa Looduse Fond ja Tartu Keskkonnahariduse Keskus (TKHK) sõlmisid koostöölepingu programmilise loodusharidusliku tegevuse arendamiseks Palupõhja looduskoolis.

2010. aastal Palupõhja looduskool töötas ja arenes, toimus palju erinevaid loodushariduslikke üritusi erinevatel sihtgruppidele ning paranesid tingimused ürituste korraldamiseks. Oluline oli Palupõhjade sõprade klubi tekkimine, kus liitujaid oli aasta lõpul 30ne kanti. Nende ühisel nõul sai koostatud ka Palupõhja looduskooli **arengukava**: kaardistati peamised tegevussuunad, taristu arendusvajadused, partnerid, rahastamisvõimalused ja kohaliku kogukonna kaasamine.

2010. aastal jätkus looduskooli arendamine. KIKist sai LKÜ Kotkas toetuse koolimaja arendamiseks, mille abil ehitati osaliselt välja looduskooli pööningukorrus. Päikesepaneelid paigaldati elektri tootmiseks väliklassi katuseleja edaspidi saab hinnata koolis ka päikeseenergia tootmispotentsiaali.

Küsimused, mida oleks vaja veel lahendada, on tiigi taastamine vana lina leotamistiigi kohale (veeelustiku programmide läbiviimiseks ja esmase veesõidukite õppeks), sauna ja pesukompleksi rajamine looduskooli territooriumile (siiani kasutatakse Ilvese kinnistul asuvat sauna), mis eeldab paremat heitvee käitluse lahendamist. Kavandamisel on olmevee puhastamise tõhustamine, milleks kaalutakse märgala puhasti rajamist.

2010. aasta osales looduskooli tegevustes vähemalt 600 õpilase ja 350 täiskasvanu.

Tartu Keskkonnahariduse Keskuse poolt koordineeritud ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse rahastatud keskkonnaharidusliku projekti „Temaatiliste loodusprogrammide ja laagrite läbiviimine Palupõhja looduskoolis“ käigus toimus 2010.aastal 10 kolmepäevast öppelaagrit üldhariduskoolide õpilastele. Laagrite käigus said ligi 200 õpilast osa 56-st loodusõppeprogrammidest. Lisaks sellele korraldati süvahuviga õpilasele 10 teemalaagrit, kus osales 115 õpilast. Temaatilised öppelaagrid: linnuvaatlused, kalastuslaager, nädalavahetus kasepuuga, loodusfotograafia (2 korda), sügisannid, metsandus (vanem rühm), metsatark (noorem rühm), loodusmaterjalidest käsitööd, vahetult loodusega (lastekodulapsed).

Talgulaagrit on saanud kindlaks traditsiooniks ning tänu ELFi ja LKÜ Kotkas vahelisele heale koostööle ja KIKi rahastamisele toimus 5 loodus- ja talgulaagrit erinevatele sihtrühmadele looduskooli, Palupõhja küla ja Alam-Pedja looduskaitseala hüvanguks. Ning toimus BTCV-ga koostöös 2 pikemat talgulaagrit.

Koostöös Eesti Loodushoiu Keskusega toimus 2010.a suvel kalastus ja veeelustiku laager 30-le noorele loodus- ja kalastushuvilisele, mida rahastati LIFE "HappyFish" projekti raames. Lisaks toimusid erinevate koolidega koostöös (nt Põlva ÜG, Nõo Gümni, Tartu Waldorf Gümni) looduspraktikumid. Erinevad loodushariduslikud seminarid ja üritused paljude koostööpartneritega täitsid looduskooli kalendrit (nt. Laeva ja Puhja valla valitsused, FSC töögrupp, Kotkaklubi, KKM, Rahvaülikool, Gaia hariduse edendajad, Rahva Kultuuri Selts jpt)

Looduskooli igapäevane tegevus on juhitud LKÜ Kotkas poolt.

Muraste looduskool

Muraste Looduskool on asutatud 2006. aastal MTÜ Studio Viridis Loodushariduse ja Eestimaa Looduse Fondi poolt.

Koostöös Palupõhja looduskooli ja Tartu Keskkonnahariduskeskusega on kooli tegevuseks taotletud rahastust nii programmide läbiviimiseks kui ka juhendajate koolitamiseks.

Tegevusi viib Murastes ellu MTÜ Studio Viridis Val Rajasaare eestvedamisel ja toetab KIK.

Uudisteagentuur “Roheline Värav”

Alates 2007. aastast on Rohelise Värava vastutav väljaandja Säästva arengu planeerimise ja tehnoloogiate sihtasutus, kellega ELF sõlmis kaubamärgi „Roheline Värav“ kasutuslepingu. Igal tööpäeval täiendatakse keskkonnauudiste portaali www.greengate.ee ja igakuiselt ilmub paberkandjal “Roheline Värav” ajalehtede “Sirp” ja “Õpetajate Leht” vahelehe. Lehe uus väljaandja toetab igati keskkonnatemaatika professionaalset kajastamist Eestis, kajastamist on leidnud muuhulgas ka mitmed ELFi tegevused ja projektid. Uudisteagentuuri peatoimetaja on Juhani Püttsepp.

Loodushelid

Jätkus Eestimaa Looduse Fondi poolt välja antud loodushelide CD-de “Õõ hääled”, “Laane laulud”, “Helipilte Alam-Pedjalt” ja “PASTORAAL - helirännak põldudel ja heinamaadel”, müük. Laekunud vahenditest oli võimalik järgmise sarja kuuluva heliplaadi väljaandmine. Projekti “Kõrv loodusesse” juht Veljo Runnel tegeleb jätkuvalt loodushelide salvestamisega ja kavandamisega on internetilehekülje www.loodusheli.ee uuendamine koostöös Tartu Ülikooli Loodusmuuseumiga.

Üldtegevused

ELFi strateegiakoosolek Palupõhjas 26.-27. aug 2010.

Ettekannete pidamise asemel (nagu see kulges eelmisel aastal) korraldati laiem arutelu ring, mille jooksul arutleti sisuliste, looduskaitseoluliste väljakutsete üle ja tehti kava eelseisvate riigikogu valimistele sisendi andmiseks – koostöös EKOga koostada soovitud erakondade keskkonna programmidesse.

EKO poliitikasoovituste esitamine sai teoks 2010. a detsembris, kui need saadeti kõigile parlamendierakondade esindajatele. Sügisel ELFi esitatud esialgne kavand poliitikasoovituste kohta täienes olulisel määral EKO teiste liikmete ettepanekute põhjal. Poliitikasoovitused sisaldasid järgnevaid valdkondi: energeetika, transport, looduskaitse, põllumajandus, mets, sood, meri ja maavarad. Antud plaani saab käsitleda ka edaspidi keskkonnaorganisatsioonide töö tulemuslikkuse kui ka erakondade keskkonnahoidlikkuse hindamisel.

Konkreetsamad tegevusplaanid kajastuvad eelpool valdkondade ja projektide ülevaadetes.

Avalikkussuhted 2010. aastal

Kommunikatsioon on oluline kõigi ELFi tegevuste juures, olles sageli määrav komponent ELFi tegevustes. Sisekommunikatsiooniks toimuvad töökoosolekud, koolitused, toimiv sisesuhtlus nii siselistis kui ka inimeste vahel otse, mitteformaalselt. ELFi meediatöös on eesmärgiks ELFi võime suurendamine Eesti looduskeskkonda puudutavate teemade kajastamisel ja avalikkusele selgitamisel. Pidevalt on ELF esindatud olulisemates Eesti meediakanalites, üha rohkem on ELF asunud sõna võtma ka rahvusvaheliselt. Ülevaade 2010. aasta meediakajastusest on avaldatud ELFi kodulehel:

<http://www.elfond.ee/uudised/ajakirjandus>

Üheks avalikkusele kättesaadavaks ELFi-poolseks infokanaliks on ELFi koduleht

www.elfond.ee, millel kajastatakse organisatsiooni tegevust kolmes keeles: eesti, inglise ja vene keel.

ELFi tegevuste osas koostatakse vähemalt iga kahe kuu kohta infoleht, millest teavitatakse elektronposti teel vabatahtlikke, toetajaid ja partnereid, infolehed on kättesaadavad ka kodulehel.

ELF on esindatud erinevates uue meedia valdkondades: wikipedias, sotsiaalvõrgustikest Orkutis ja Facebookis, sagedamini on ELF esindatud blogosfääris, videoportaalidest on ELFil kanal Youtube's ja Vimeo.

Turundus & rahakogumine (*fundraising*) erasektorist

Erasektori koostöökontaktide arv ELFi tegevusse on eelneva paari aastaga võrreldes suhteliselt stabiilne. Pikemaajalisem (üle ühe aastane) koostöö toimub järgmiste firmadega: OÜ Lõunakeskus, AS Tallinna Sadam, OÜ [Estonian Nature Tours](#), OÜ 360 kraadi, AS Stora Enso Mets, Vesilind OÜ, Olympus Estonia OÜ, AS Tallink Grupp, Riigimetsa Majandamise Keskus ja AS Swedbank. Rahastuses on aga valdav olnud rõhuasetus peamiselt riiklikele rahastusele, mille administreerimise ja aruandluse kõrval on jäänud vähem aega erasektori suunas tegutsemiseks.

Sügisel valiti ELF taaskord Swedbank'i annetuskeskkonna liikmeks – seekordne tegevustik, millele rahastust otsiti, oli nahkhiirte projekt. Kõik Eestis elavad nahkhiired on looduskaitse all. Kuna nahkhiired kasutavad varje- ja talvituspaikadena sageli inimtekkelisi rajatisi, on nad küllaltki kergesti haavatavad. Toetuse abil korraldame talguid nahkhiirte talvituspaikade heaks.

Koostöö ja ühistegevus

Jätkunud on Eesti keskkonnaorganisatsioonide koostöö Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) raames. EKO eesmärk on koondada jõudusid keskkonnakaitse huvide selgemaks esindamiseks avalikkuse ees ja riiklikul tasandil. ELF kureerib mitut valdkonda (metsandus, Natura 2000, soode kaitse ja kasutus) ja osaleb mitmetes spetsiifilisemates tegevustes, oluline on siinjuures ressursside olemasolu.

Jätkus ka ELFi ning teiste EKO organisatsioonide looduskaitseeksperdi poolt Ametlike teadaannete jälgimine. ELFi looduskaitseeksperdi Erik Leibaku hooleks oli teadaannete analüüs looduskaitse seisukohast, eriti Natura 2000 võrgustikuga arvestamisel. Majandussurutis on jälgimistöö muutnud pisut lihtsamaks, sest nii looduskaitse oluliste teadete üldhulk kui ka reageerimist vajavate juhtumite arv on varasemate

aastatega võrreldes selgelt vähenenud. Kokku tuvastati 2010. a. 127 sellist juhtumit, nendest viiel tuleb jätkuvalt silm peal hoida (ülejäänud kas lahenedid kirjavahetuse tulemusena teadaannete esitajaga, vaiete või teabenõuete esitamise järel või siis polnud meie sekkumine vajalik). Lisaks on käsitlusel veel 58 aastail 2006-2009 algatatud juhtumit, millel KSH protsess parajasti käimas või siis mingil põhjusel hoopis seiskunud vms. Vaid kolmel juhul pöördus ELF vastavalt sõlmitud lepingule KÕK-i poole vaide või teabenõude koostamiseks; ülejäänud puhkudel reageeris ELF ise või võtsime asja vaid teadmiseks.

Kokkuvõttes on see EKO koordineeritud tegevus vajalik mitte ainult otseses mõttes (vaieldavatesse, sh keskkonnaenaenulikesse juhtumitesse sekkumine jne), vaid ka omavalitsuste, Keskkonnaameti, KKM-i jne töötajatele selge signaali andmises, et nende tegevusel hoitakse keskkonna-temaatikast lähtuvalt silm pidevalt peal. Mitmel puhul on tänatud nende jt ametkondade poolt EKO-t kas lahendusele sisulise kaasaaitamise eest, probleemidele või puudustele tähelepanu juhtimise eest või meiepoolsete ettepanekute eest.

2011. a võtab ELF EKO koordineerimise enda kanda, EKO koordinaatorina ja ühtlasi ametlike teadannete jälgijana asus tööle Silvia Lotman.

ELFi osalemine erinevates protsessides, sealjuures EKO esindamine 2010. aastal:

- Metsandusnõukogu, kokku kutsutud keskkonnaministri juurde – Kaupo Kohv
- „Eesti metsanduse arengukava aastani 2020“ koostamise juhtgrupp – Kaupo Kohv
- Elurikkuse aasta 2010 komisjon – Kaupo Kohv
- Norra ja EMP finantsmehhanismi juhtkomisjon – Jüri-Ott Salm
- Merekeskkonna kaitse, sh merenduse ja merekaitse komisjon – Ele Vahtmäe, Jüri-Ott Salm, Agni Kaldma (vaatleja staatus)
- Ramsari konventsiooni töörühm (märgalade kaitse) – Eerik Leibak
- Turbaalade kontseptsiooni töörühm – Eerik Leibak
- Säästva metsamajandamise standardi – FSC keskkonnanõuetele vastavuse eest hea seismine – Kaupo Kohv
- Natura 2000 – Eerik Leibak
- Geenitehnoloogia komisjon - Nastja Pertsjonok, Henri Laupmaa, Lauri Lutsar
- Põllumajanduse ja Maaelu Arengu Nõukoda – Kristjan Piirimäe
- EHE märgise komisjon – koordineerib Ökoturismi Ühendus – Tarmo Tüür
- CEEweb säästva turismi töörühm – Tarmo Tüür
- EUROBATS'i nõuandekogu tuuleturbiinide mõju hindamiseks nahkhiirtele – Lauri Lutsar

ELFi pikaajalisteks partneriteks on peaaegu kõik Eesti suuremad kaitsealad, kes toimivad 2010. aastast Keskkonnaameti haldusalas. Kuna mitmed tegevused kaitsealadel on üleandmisel Riigimetsa Majandamise Keskusele, on koostöövõimalused ülevaatamisel.

2008. a jahenesid suhted Keskkonnaministeeriumi juhtkonna ja EKO vahel looduskaitse haldussüsteemi reformimise protsessi tulemusena. Kuigi suhted on mõnevõrra üles soojenenud, on muutunud suhtluse formaat – ümarlaudade korraldamine on ära jäänud ja aset on leidnud kohtumised kantsleriga. Kohtumiste sisuks on olnud looduskaitse haldussüsteemi toimimine ja edasised võimalikud reformid, metsanduse arengukava protsess. 2011. a alguseks plaaniti ka Keskkonnaministeeriumi tegevusplaani tutvustava avaliku ürituse läbiviimine.

Üheksat Eesti keskkonnaühendust (ka ELF) liitev Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) valis seitsmendat korda aasta keskkonnategu ja keskkonnakirvest. EKO valis 2010. aasta keskkonnategijaks Evelin Ilvese, kes juhtis aasta jooksul aktiivselt tähelepanu ebatervislikele lisaainetele toidus ning propageeris mahetoodangut. EKO liikmete hinnangul jagavad tiitlit "Keskkonnakirves 2010" majandusminister Jühan Parts ettepaneku eest jätkata põlevkivi kaevandamist suures mahus ka tulevikus ning Tallinna Kommunaalamet keskkonnaenaenuliku transpordipoliitika elluviimise eest.

Teiste koostööpartneritena toome ära mõned riigiasutused (Keskkonnaamet, Päästeamet). ELF teeb pikaajalist koostööd ka mitmete äriühingutega, kelle seast enim on panustanud OÜ Lõunakeskus, AS Tallinna Sadam, OÜ [Estonian](#) Nature Tours, OÜ 360 kraadi, AS Stora Enso Mets, Vesilind OÜ, Olympus Estonia OÜ, AS Tallink Grupp, Riigimetsa Majandamise Keskus ja AS Swedbank. ELF alustas annetuste kogumist Mobiiliringlus OÜ, mis esimese Eesti firmana ostab kokku kasutatud ja katkiseid mobiiltelefone ning taaskasutab kõik telefonid keskkonnasäästlikust põhimõttest lähtuvalt.

ELF kuulub kodanike- ja organisatsioonide ühendustesse Eesti FSC Töögrupp, Eesti Hobuse Kaitse Ühing, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Tabasalu Looduspark, FSC - Forest Stewardship Council, Maailma Looduskaitsealiit (IUCN), CEEweb for Biodiversity, GENET - European NGO Network on Genetic Engineering, EMPOWER, Conservation Volunteer Alliance. 2010. aastal astuti Arengukoostöö Ümarlaua liikmeks. Rahvusvahelisel tasemel osaletakse Maailma Looduse Fondi (WWF), samuti BTCV ja European Volunteering Service / Euroopa Vabatahtliku Teenistuse (EVS) algatatud elupõhise õpet ja vabatahtlike kaasamist käsitlevates projektides. Alates 2010. a on ELF EVS-i programmi raames saatvaks ja vastuvõtvaks organisatsiooniks. ELFi tööd toetavad mitmete rahvusvaheliste konventsioonide (HELCOM, Aarhus, EUROBATS jt) kokkulepped.

ELF on olnud mitmete organisatsioonide asutajate seas (Taaskasutuskeskus MTÜ, Keri Selts MTÜ, SA Keskkonnaõiguse Keskus, Pokumaa SA, SA Tartu Keskkonnahariduse Keskus) ning andnud tegevusi üle inimestele ja organisatsioonidele, kes viivad alustatud töid kohapeal edasi või suudavad iseseisvana paremini ühiseid eesmärke ellu viia.

Välja antud stipendiumid ja toetused

ELF annab iga-aastaselt välja Noore Looduskaitse Auhinna. Noore Looduskaitse Auhind on loodud Kaja ja Aleksei Lotmani ELFi loodud sihtrahastu baasil. Noore Looduskaitse Auhinna žürii otsustas 2010. aasta auhinna anda Ulvar Käärtille, kes on teinud Eesti Päevalehele kirjutatud artiklite kaudu palju tööd eestlaste keskkonnateadlikkuse kasvatamisel. Auhinna rahaline väärtus oli 10 000 krooni. Auhinna sihtrahastusse tegi annetuse 2008. a. Kumari Reisid OÜ (Estonian Nature Tours) ja OÜ 360 kraadi.

2008. a. alates annab ELF välja ka Aleksei Lotmani poolt algatatud Parima noore loodustaluniku auhinda, mis hinnati koostöös Eestimaa Talupidajate Keskkliiduga.

Parima noore loodustaluniku auhinna said 2010.a. Annika Reino ja Kalev Au Saaremaalt Siiksaarest. Noored talunikud on tegelenud Laidevahe looduskaitsealal veiste, lammaste ja eesti tõugu hobustekasvatamisega ning poollooduslike koosluste hooldamisega. Auhinna rahaline väärtus oli 10 000 krooni.

2010. a andis ELF välja ka kõige Läänemeresõbralikuma põllumajandustootja auhinna Maailma Looduse Fondi (WWF) ja Läänemere maade Talunike Keskkonnapöörde (BFFE) algatatud konkursil, mille eesmärgiks on leida parimaid "läänemeresõbralikke" põllumajanduspraktikaid - praktikaid, mis vähendavad põllumajandusest tulenevat Läänemere saastekoormust. Eesti eelvooru võitis marjakasvataja Toomas Jaadla. Auhinna rahaline väärtus oli 1000 eurot.

Saadud auhinnad

Üks maailma suurimaid ja pika ajalooga looduskaitsevabatahtlike ühendusi BTCV valis ELFi 2010. aasta Green Heroes Awardsi nominendiks. Lõplik võitja valiti suurel internetihääletusel, millel osales 2784 inimest, kes otsustasid auhinna anda ELFile!

BTCV on korraldanud talgud juba üle 50 aasta väga paljudes riikides üle maailma. BTCV oli 2000. aastate alguses tõhusaks toeks ELFi talguprojekti käivitamisel ning on heaks partneriks tänaseni. Meil on hea meel, et ELFi tegevused talgureiside ja Teeme Ära talgupäevade korraldamisel on väärika tunnustuse pälvinud.

Raamatupidamise aastaaruanne

Tegevjuhtkonna deklaratsioon

Juhatus kinnitab SA Eestimaa Looduse Fond 2010. a. raamatupidamise aastaaruande koostamise õigsust ja täielikkust.

Juhatus kinnitab, et :

1. raamatupidamise aastaaruande koostamisel rakendatud arvestuspõhimõtted on vastavuses Eesti hea raamatupidamistavaga;
2. raamatupidamise aastaaruanne kajastab õigesti ja õiglaselt ettevõtte finantsseisundit, majandustulemust ja rahavoogusid;
3. SA Eestimaa Looduse Fond on jätkuvalt tegutsev.

Bilanss

(kroonides)

	31.12.2010	31.12.2009	Lisa nr
Varad			
Käibevara			
Raha	385 633	788 083	2
Nõuded ja ettemaksed	4 463 343	1 677 618	3,15
Varud	29 599	33 413	
Kokku käibevara	4 878 575	2 499 114	
Põhivara			
Finantsinvesteeringud	159 501	151 022	5,6
Kinnisvarainvesteeringud	379 397	379 397	7
Materiaalne põhivara	685 914	732 250	8
Immateriaalne põhivara	49 023	67 827	9
Kokku põhivara	1 273 835	1 330 496	
Kokku varad	6 152 410	3 829 610	
Kohustused ja netovara			
Kohustused			
Lühiajalised kohustused			
Laenukohustused	1 999 980	664 430	11
Võlad ja ettemaksed	679 294	816 576	4,12
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	906 917	1 141 491	15
Kokku lühiajalised kohustused	3 586 191	2 622 497	
Pikaajalised kohustused			
Laenukohustused	1 504 493	0	11
Eraldised	17 500	17 500	14
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	221 093	276 186	15
Kokku pikaajalised kohustused	1 743 086	293 686	
Kokku kohustused	5 329 277	2 916 183	
Netovara			
Sihtkapital	209 507	197 702	23
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	715 725	185 430	
Aruandeaasta tulem	-102 099	530 295	
Kokku netovara	823 133	913 427	
Kokku kohustused ja netovara	6 152 410	3 829 610	

Tulemiaruanne

(kroonides)

	2010	2009	Lisa nr
Tulud			
Annetused ja toetused	8 729 103	7 449 322	15,16
Tulu ettevõtlusest	1 238 208	965 028	17
Muud tulud	20 833	604 139	16,18
Kokku tulud	9 988 144	9 018 489	
Kulud			
Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	-3 820 192	-4 181 053	
Mitmesugused tegevuskulud	-909 690	-708 509	19
Tööjõukulud	-5 283 347	-3 483 105	20
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-65 140	-119 543	8,9
Kokku kulud	-10 078 369	-8 492 210	
Kokku põhitegevuse tulem	-90 225	526 279	
Finantstulud ja -kulud	-11 874	4 016	21
Aruandeaasta tulem	-102 099	530 295	

Rahavoogude aruanne

(kroonides)

	2010	2009	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	-90 225	526 279	
Korrigeerimised			
Põhivara kulum ja väärtuse langus	65 140	119 543	8,9
Kasum (kahjum) põhivara müügist	-20 833	0	
Muud korrigeerimised	-35 367	-436 998	16,21
Kokku korrigeerimised	8 940	-317 455	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	97 920	-263 870	3
Varude muutus	3 814	34 363	
Põhitegevusega seotud kohustuste ja ettemaksete muutus	-137 282	362 958	11,12
Makstud intressid	-19 345	-12 087	21
Laekumised sihtotstarbelistest tasudest, annetustest, toetustest	-3 134 480	-38 206	15
Kokku rahavood põhitegevusest	-3 270 658	291 982	
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamisel	0	-143 895	8,9
Laekunud materiaalse ja immateriaalse põhivara müügist	20 833	0	
Laekunud intressid	0	16 225	21
Kokku rahavood investeerimistegevusest	20 833	-127 670	
Rahavood finantseerimistegevusest			
Saadud laenud	3 500 000	0	11
Arvelduskrediidi saldo muutus	-664 430	229 162	11
Laekunud sihtkapital	31 805	26 756	
Muud väljamaksud finantseerimistegevusest	-20 000	-20 000	
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	2 847 375	235 918	
Kokku rahavood	-402 450	400 230	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	788 083	387 853	
Raha ja raha ekvivalentide muutus	-402 450	400 230	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	385 633	788 083	

Netovara muutuste aruanne

(kroonides)

			Kokku netovara
	Sihtkapital	Akumuleeritud tulem	
31.12.2008	190 946	185 430	376 376
Aruandeaasta tulem	0	530 295	530 295
Muud muutused netovaras	6 756	0	6 756
31.12.2009	197 702	715 725	913 427
Aruandeaasta tulem		-102 099	-102 099
Muud muutused netovaras	11 805		11 805
31.12.2010	209 507	613 626	823 133

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

SA Eestimaa Looduse Fond 2010. aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti Vabariigi hea raamatupidamistavaga. Hea raamatupidamistava põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse printsiibist, välja arvatud juhtudel, mida on kirjeldatud alljärgnevatel arvestuspõhimõtetes. Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud Eesti kroonides.

Raha

Raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse bilansis raha kirjel ja rahavoogude aruandes kassas olevat sularaha, arvelduskontode jääke (v.a. arvelduskrediit), kuni 3-kuulisi tähtajalisi deposiite ning rahaturufondi osakuid. Arvelduskrediiti kajastatakse bilansis lühiajaliste laenukohustuste koosseisus.

Välisvaluutas toimunud tehingud ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja -kohustused

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Eesti Panga valuutakursid. Kõik välisvaluutas fikseeritud monetaarsed varad ja -kohustused (rahas tasutavad nõuded ja laenud) ning välisvaluutas fikseeritud mittemonetaarsed varad ja -kohustused, mida kajastatakse õiglase väärtuse meetodil (õiglase väärtuse meetodil kajastatavad kinnisvarainvesteeringud; bioloogilised varad; lühi- ja pikaajalised finantsinvesteeringud aktsiatesse ja teistesse omakapaliinstrumentidesse, mille õiglase väärtus on usaldusväärselt hinnatav), hinnatakse bilansipäeval ümber Eesti kroonidesse ametlikult kehtivate Eesti Panga valuutakursside alusel. Välisvaluutatehingutest saadud kasumid ja kahjumid kajastatakse kasumiaruandes perioodi tulu ja kuluna.

Finantsinvesteeringud

Lühi- ja pikaajaliste finantsinvesteeringute kajastamisel kasutatakse väärtuspäeva meetodit. Lühiajaliste finantsinvesteeringutena kajastatakse kauplemiseesmärgil hoitavad väärtapaberid (aktsiad, võlakirjad, obligatsioonid, fondi osakud jne.) ning kindla lunastustähtajaga väärtapaberid, mille lunastustähtaeg on 12 kuu jooksul bilansipäevast. Pikaajaliste finantsinvesteeringutena (muude pikaajaliste aktsiate ja väärtapaberitena) kajastatakse väärtapabereid (aktsiad, võlakirjad, obligatsioonid, fondi osakud jne.), mida tõenäoliselt ei müüda lähema 12 kuu jooksul (v.a. investeeringud tütar- ja sidusettevõtjatesse) ning kindla lunastustähtajaga väärtapaberid, mille lunastustähtaeg on hiljem kui 12 kuud pärast bilansipäeva.

Lühi- ja pikaajalisi finantsinvesteeringuid aktsiatesse ja teistesse omakapaliinstrumentidesse (v.a. sellised osalused tütar- ja sidusettevõtjates, mida kajastatakse konsolideerimise või kapitaliosaluse meetodil) kajastatakse õiglases väärtuses, juhul kui see on usaldusväärselt hinnatav. Õiglase väärtuse aluseks on finantsinstrumendi noteeritud turuhind. Aktsiad ja muid omakapaliinstrumente, mille õiglase väärtus ei ole usaldusväärselt hinnatav, kajastatakse soetusmaksumuses (miinus võimalikud allahindlused, kui investeeringu kaetav väärtus on langenud alla bilansilise väärtuse).

Tütar- ja sidusettevõtjate aktsiad või osad

Tütarettevõtteks loetakse ettevõtet, mille üle ematettevõtjal on kontroll. Tütarettevõtet loetakse ematettevõtja kontrolli all olevaks, kui ematettevõtja omab kas otseselt või kaudselt üle 50% tütar-ettevõtja hääleõiguslikest aktsiatest või osadest või on muul moel võimeline kontrollima tütar-ettevõtja tegevus- ja finantspoliitikat.

Sidusettevõtte on ettevõtte, mille üle ematettevõttel on oluline mõju, kuid mida ta ei kontrolli. Üldjuhul eeldatakse olulise mõju olemasolu juhul, kui ettevõtte omab sidusettevõttes 20% kuni 50% hääleõiguslikest aktsiatest või osadest.

Investeeringud tütar- ja sidusettevõtetesse kajastatakse bilansis kasutades kapitaliosaluse Kapitaliosaluse meetodi kohaselt võetakse investeering algselt arvele tema soetusmaksumuses, mida korrigeeritakse järgmistel perioodidel ettevõtte osalusega

muutustes investeeringuobjekti omakapitalis (nii muutused investeeringuobjekti kasumis/kahjumis kui muudel omakapitali kirjetel), omandamisel tekkinud firmaväärtuse võimalike allahindlustega ning omandamisel tekkinud negatiivse firmaväärtuse tuluna kajastamisega.

Omavahelistes tehingutes tekkinud realiseerumata kasumid elimineeritakse vastavalt ettevõtte osaluse suurusele. Realiseerimata kahjumid elimineeritakse samuti, välja arvatud juhul, kui kahjumi põhjuseks on vara väärtuse langus.

Juhul kui ettevõtte osalus kapitaliosaluse meetodil kajastatava investeeringuobjekti kahjumis on võrdne või ületab investeeringuobjekti bilansilist väärtust, vähendatakse investeeringu bilansilist väärtust nullini ning edasisi kahjumeid kajastatakse bilansiväliselt. Juhul kui ettevõtte on garanteerinud või kohustatud rahuldama investeeringuobjekti kohustusi, kajastatakse bilansis nii vastavat kohustust kui kapitaliosaluse meetodi kahjumit.

Osalust omandatud tütar- ning sidusettevõtete varades ja kohustustes ning omandamisel tekkinud firmaväärtust kajastatakse bilansis netosummana vastavalt ridadel „Tütarettevõtete aktsiad ja osad“ ning „Sidusettevõtete aktsiad ja osad“.

Nõuded ja ettemaksud

Nõuetena ostjate vastu kajastatakse ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus tekkinud lühiajalisi nõudeid. Nõudeid ostjate vastu kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses (s.o nominaalväärtus miinus vajadusel tehtavad allahindlused).

Individuaalselt oluliste nõuete väärtuse langust (st. vajadust allahindluseks) hinnatakse iga ostja kohta eraldi, lähtudes eeldatavasti tulevikus laekuvate summade nüüdisväärtusest. Selliste nõuete puhul, mis ei ole individuaalselt olulised ja mille suhtes ei ole otseselt teada, et nende väärtus oleks langenud, hinnatakse väärtuse langust kogumina., arvestades eelmiste aastate kogemust laekumata jäänud nõuete osas. Varem alla hinnatud ebatõenäoliste nõuete laekumist kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu vähendamisena.

Varud

Varud võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, mis koosneb ostukulutustest, tootmiskulutustest ja muudest kulutustest, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse.

Varude ostukulutused sisaldavad lisaks ostuhinnale varude ostuga kaasnevaid mittetagastatavaid makse ja varude soetamisega otseselt seotud transpordikulutusi, millest on maha arvatud hinnaalandid ja dotatsioonid. Varude tootmiskulutused sisaldavad nii otseseid toodetega seotud kulutusi (tooraine ja materjalide ning pakkematerjali maksumus, lõpetamata toodangu ladustamisega seotud vältimatud kulutused, tööliste palgad) kui ka proportsionaalset osa tootmise üldkuludest (tootmishoonete ja -seadmete amortisatsioon, remondikulu, tootmisega seotud juhtkonna palgad).

Varude soetusmaksumuse arvestuspõhimõtted

Varude soetusmaksumuse arvestamisel kasutatakse FIFO meetodit.

Varud hinnatakse bilansis lähtudes sellest, mis on madalam, kas soetusmaksumus või neto realiseerimisväärtus.

Kinnisvarainvesteeringud

Kinnisvarainvesteeringuna on kajastatud kinnisvaraobjekte (maa, hoone), mida ettevõtte hoiab renditulu teenimise või turuväärtuse kasvu eesmärgil ja mida ei kasutata enda majandustegevuses. Kinnisvarainvesteering võetakse bilansis algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis sisaldab ka soetamisega otseselt seonduvaid tehingutasusid (s.o notaritasud, riigilõivud, nõustajatele makstud tasud ja muud kulutused, ilma milleta ei oleks ostutehing tõenäoliselt aset leidnud). Edasi kajastatakse kinnisvarainvesteeringuid soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud allahindlused väärtuse langusest.

Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale kinnisvarainvesteeringu objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeest. Juhul kui kinnisvarainvesteeringu objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena ning määratakse ka vastavalt nende kasulikule elueale eraldi amortisatsiooninormid. Ettevõtte kinnisvarainvesteeringule rakendatav amortisatsioonimäär on 3-5% aastas. Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust

Hilisemad kulutused on lisatud kinnisvarainvesteeringu soetusmaksumusele juhul, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab seoses kulutustega tulevikus majanduslikku kasu ning kulutuste soetusmaksumus on võimalik usaldusväärselt mõõta. Muud hilisemad kulutused (näiteks remont, hooldus) on kajastatud aruandeperioodi kuludes. Juhul, kui kinnisvarainvesteeringu objektil vahetatakse välja mõni komponent, lisatakse uue komponendi soetusmaksumus objekti soetusmaksumusele ning asendatava komponendi jääkmaksumus kantakse bilansist maha.

Materiaalne ja immateriaalne põhivara

Materiaalseks põhivaraks loetakse ettevõtte enda majandustegevuses kasutatavaid varasid kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 20 000 krooni.

Materiaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast (k.a tollimaks ja muud mittetagastatavad maksud) ja otseselt soetamisega seotud kulutustest, mis on vajalikud vara viimiseks tema tööseisundisse ja –asukohta. Materiaalset põhivara kajastatakse bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kapitalirendile võetud materiaalse põhivara arvestus toimub sarnaselt ostenud põhivaraga.

Materiaalse põhivara objektile tehtud hilisemad väljaminekud kajastatakse põhivarana, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab varaobjektiga seotud tulevast majanduslikku kasu ning varaobjekti soetusmaksumust saab usaldusväärselt mõõta. Muid hooldus- ja remondikuludid kajastatakse kuluna nende toimumise momendil.

Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale põhivara objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeast. Olulise lõppväärtusega varaobjektide puhul amortiseeritakse kasuliku eluea jooksul kulusse ainult soetusmaksumuse ja lõppväärtuse vahelist amortiseeritavat osa. Juhul, kui vara lõppväärtus ületab tema bilansilist jääkmaksumust, lõpetatakse vara amortiseerimine.

Juhul kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena ning määratakse ka vastavalt nende kasulikule elueale eraldi amortisatsiooninormid.

Amortisatsioonimäärade on materiaalse põhivara gruppidele järgmised:

Piiramata kasutuseaga objekte (maa, püsiva väärtusega kunstiteosed, muuseumieksponaadid ja raamatud) ei amortiseerita.

Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust, vara lõpliku eemaldamiseni kasutusest või ümberklassifitseerimisel "müügiootel põhivaraks". Igal bilansipäeval hinnatakse kasutatavate amortisatsioonimäärade, amortisatsioonimeetodi ning lõppväärtuse põhjendatust.

Juhul kui põhivara kaetav väärtus (s.o kõrgem kahest järgnevast näitajast: vara neto müügihind või vara kasutusväärtus) on väiksem tema bilansilisest jääkmaksumusest, on materiaalse põhivara objektid alla hinnatud nende kaetavale väärtusele.

Laenukasutuse kulutused (näiteks intressid), mis on seotud materiaalse põhivara ehitusega, kapitaliseeritakse antud objekti soetusmaksumuses perioodi jooksul, mis on vajalik vara otstarbekohasesse kasutusvalmidusse viimiseks. Muid laenukasutuse kulutusi kajastatakse tekkeperioodil kuluna.

Põhivara arvelevõtmise alampiir 20000

Kasulik eluiga põhivara gruppide lõikes (aastates)

Põhivara grupi nimi	Kasulik eluiga
Ehitised ja rajatised	20
Transpordivahendid	5
Muu inventar ja IT seadmed	5
Immateriaalne põhivara	5

Piiramatu kasuliku elueaga vara (nii materiaalne põhivara (maa, püsiva väärtusega kunstiteosed, muuseumieksponaadid, raamatud) kui immateriaalne põhivara (firmaväärtus) ei amortiseerita vaid kontrollitakse kord aastas vara väärtuse langust, võrreldes vara bilansilist maksumust kaetava väärtusega.

Amortiseeritavate varade puhul hinnatakse vara väärtuse võimalikule langusele viitavate asjaolude esinemist. Selliste asjaolude esinemise korral hinnatakse vara kaetavat väärtust ning võrreldakse seda bilansilise maksumusega.

Väärtuse langusest tekkinud kahjum kajastatakse summas mille võrra vara bilansiline maksumus ületab selle kaetava väärtuse. Vara kaetav väärtus on vara õiglane väärtus, millest on maha lahutatud müügikulutused, või selle kasutusväärtus, vastavalt sellele, kumb on kõrgem. Vara väärtuse languse hindamise eesmärgil hinnatakse kaetavat väärtust kas üksiku varaobjekti või väikseima võimaliku varade grupi kohta, mille jaoks on võimalik rahavoogusid eristada.

Varade allahindlusi kajastatakse aruandeperioodi kuluna.

Kord alla hinnatud varade puhul hinnatakse igal järgmisel bilansikuupäeval, kas võib olla tõenäoline, et vara kaetav väärtus on vahepeal tõusnud (v.a firmaväärtus, mille allahindlusi ei tühistata). Allahindluse tühistamist kajastatakse aruandeaasta kasumiaruandes põhivara allahindluse kulu vähendamisenä.

Rendid

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Kapitalirenti kajastatakse bilansis vara ja kohustusena renditud vara õiglase väärtuse summas või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses, juhul kui see on madalam. Rendimaksed jaotatakse finantskuluks (intressikulu) ja kohustuse jääkväärtuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile arvestusega, et intressimäär on igal ajahetkel kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirenti tingimustel renditud varad amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhte kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem. Kapitalirenti lepingute sõlmimisega otseselt kaasnevad rentniku poolt kantavad esmased otsekulutused kajastatakse renditava vara soetusmaksumuse koosseisus.

Kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kasumiaruandes kuluna.

Kasutusrenti tingimustel väljarenditud vara kajastatakse bilansis tavakorras, analoogselt põhivaraga. Väljarenditavat vara amortiseeritakse lähtudes ettevõttes sama tüüpi varade osas rakendatavatest amortiseerimispõhimõtetest. Kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt tuluna. Kasutusrenti lepingute sõlmimisega otseselt kaasnevad esmased kulutused kajastatakse rendileandja bilansis varana (renditava varaga samal kirjel) ja amortiseeritakse kulusse rendiperioodi jooksul proportsionaalselt renditulu kajastamisega.

Finantskohustused

Kõik finantskohustused (võlad hankijatele, võetud laenud, viitvõlad, väljastatud võlakirjad ning muud lühi- ja pikaajalised võlakohustused) võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, mis sisaldab ka kõiki soetamisega otseselt kaasnevaid kulutusi. Edasine kajastamine toimub korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil (v.a edasimüügi eesmärgil soetatud finantskohustused ning negatiivse õiglase väärtusega tuletisinstrumentid, mida kajastatakse nende õiglases väärtuses).

Lühiajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, mistõttu lühiajalisi finantskohustusi kajastatakse bilansis maksmisele kuuluvas summas. Pikaajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumuse arvestamiseks võetakse nad algselt arvele saadud tasu õiglases väärtuses (millest on maha arvatud tehingukulutused), arvestades järgnevatel perioodidel kohustustelt intressikulu kasutades sisemise intressimäära meetodit.

Finantskohustus liigitatakse lühiajaliseks, kui selle tasumise tähtaeg on kaheteist kuu jooksul alates bilansikuupäevast; või ettevõtte pole tingimusteta õigust kohustise tasumist edasi lükata rohkem kui 12 kuud pärast bilansikuupäeva. Laenukohustusi, mille tagasimakse tähtaeg on 12 kuu jooksul bilansipäevast, kuid mis refinantseeritakse pikaajaliseks pärast bilansipäeva, kuid enne aastaaruande kinnitamist, kajastatakse lühiajalistena. Samuti kajastatakse lühiajalistena laenukohustusi, mida laenuandjal oli õigus bilansipäeval tagasi kutsuda laenulepingus sätestatud tingimuste rikkumise tõttu.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Eraldistena kajastatakse bilansis tõenäolisi kohustusi, mis on avaldunud enne bilansikuupäeva toimunud sündmuste tagajärjel ning mille realiseerumise aeg või summa ei ole kindlad. Eraldiste kajastamisel bilansis on lähtutud juhtkonna hinnangust eraldise täitmiseks tõenäoliselt vajamineva summa ning eraldise realiseerumise aja kohta. Eraldis kajastatakse bilansis summas, mis on juhtkonna hinnangu kohaselt bilansipäeva seisuga vajalik eraldisega seotud kohustuse rahuldamiseks või üleandmiseks kolmandale osapoolle. Juhul kui eraldis realiseerub tõenäoliselt hiljem kui 12 kuu jooksul pärast bilansipäeva, kajastatakse seda diskonteeritud väärtuses (eraldisega seotud väljamaksete nüüdisväärtuse summas), välja arvatud juhul, kui diskonteerimise mõju on ebaoluline.

Annetused ja toetused

Sihtfinantseerimist kajastatakse tuluna nendes perioodides, mil leiavad aset kulud, mille kompenseerimiseks sihtfinantseerimine on mõeldud. Sihtfinantseerimine, mida saadakse eelmistel perioodidel tekkinud kulude eest või millega ei kaasne täiendavaid tulevikku suunatud tingimusi, kajastatakse tuluna perioodis, millal sihtfinantseerimine aset leidis. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna enne, kui eksisteerib piisav kindlus, et ettevõtte vastab sihtfinantseerimisega seotud tingimustele ja sihtfinantseerimine laekub. Sihtfinantseerimisega kaasnevaid võimalikke kohustusi kajastatakse aruandes eraldiste või potentsiaalsete kohustustena.

Varade sihtfinantseerimise korral võetakse sihtfinantseerimise abil soetatud vara bilansis arvele tema soetusmaksumuses, varade soetamise toetuseks saadud sihtfinantseerimise summa kajastatakse bilansis kohustusena kui tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest. Soetatud vara amortiseeritakse kulusse ja sihtfinantseerimise kohustus tulusse soetatud vara kasuliku eluea jooksul.

Tegevuskulude sihtfinantseerimisel kajastatakse tulu sihtfinantseerimisest proportsionaalselt sellega seonduvate kuludega. Kasumiaruandes kajastatakse kompenseeritavat kulu ja saadud toetust mõlemaid eraldi.

Seotud osapooled

SA Eestimaa Looduse Fond aastaaruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks:

- a. tütarettevõtja;
- b. tegev- ja kõrgemat juhtkonda;
- c. eespool loetletud isikute lähedasi pereliikmeid ja nende poolt kontrollitavaid või nende olulise mõju all olevaid ettevõtteid

Tulud

Tulu kaupade müügist kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglasel väärtuses, võttes arvesse kõiki tehtud allahindlusi ja soodustusi. Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle müüjalt ostjale, müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav ning tehingust saadava tasu laekumine on tõenäoline. Tulu teenuse müügist kajastatakse teenuse osutamise järel, või juhul kui teenus osutatakse pikema ajaperioodi jooksul, siis lähtudes valmidusastme meetodist.

Kulud

Kulud on kajastatud tekkepõhiselt, tulude ja kulude vastavuse printsiibust lähtudes

Lisa 2 Raha

(kroonides)

	31.12.2010	31.12.2009
Sularaha kassas	7 860	19 819
SEB pank	8 533	12 648
Swedbank	55 244	429 705
Nordea pank	305 627	324 491
Sampo pank	8 366	556
Muud	3	864
Kokku raha	385 633	788 083

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(kroonides)

	31.12.2010	31.12.2009	Lisa nr
Nõuded ostjate vastu	297 012	385 157	
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	10 290	20 037	4
Muud nõuded	2	216	
Ettemaksed	7 436	7 250	
Laekumata toetused	4 148 603	1 264 958	
Kokku Nõuded ja ettemaksed	4 463 343	1 677 618	

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad

(kroonides)

	31.12.2010		31.12.2009	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Ettevõtte tulumaks	0	673	0	1 601
Käibemaks	0	58 976	0	32 155
Üksikisiku tulumaks	0	116 050	0	79 331
Sotsiaalmaks	0	233 031	0	149 894
Kohustuslik kogumispension	0	5 338	0	684
Töötuskindlustusmaksed	0	21 987	0	13 967
Maamaks	0			
Aktsiisimaks	0			
Intress	0			
Muud Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	0			
Ettemaksukonto jääk	10 290		20 037	
Kokku Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	10 290	436 055	20 037	277 632

Maksuvõlgade kirjel on kajastatud võlgnevus detsembri eest deklareeritud maksudelt, mille maksetähtajad olid jaanuaris 2010 ja arvestuslikud võlad detsembri eest arvestatud töötasudelt, mis maksti välja jaanuaris 2011 ja kuulusid deklareerimisele veebruaris 2011. Riigimaksude intressivõlga ei olnud.

Lisa 5 Pikaajalised finantsinvesteeringud

(kroonides)

	31.12.2010	31.12.2009
Tütarettevõtjate aktsiad ja osad	149 501	141 022
Muud pikaajalised finantsinvesteeringud	10 000	10 000
Kokku pikaajalised finantsinvesteeringud	159 501	151 022

Muude pikaajaliste finantsinvesteeringutena on kajastatud 2007 aastal tehtud sissemakse SA Keskkonnaõiguse Keskus netovarasse.

Lisa 6 Tütarettevõtjate aktsiad ja osad

(kroonides)

Tütarettevõtjate aktsiad ja osad, üldine informatsioon:				
Tütarettevõtja nimetus	Asukohamaa	Põhitegevusala	Osalusemäär (%)	
			31.12.2009	31.12.2010
ELF Ring OÜ	Eesti Vabariik	keskkonnakonsultatsioonid	100	100

Tütarettevõtjate aktsiad ja osad, detailne informatsioon:			
Tütarettevõtja nimetus	31.12.2009	Kasum(Kahjum) kapitaliosaluse meetodil	31.12.2010
ELF Ring OÜ	141 022	8 479	149 501
Kokku:	141 022	8 479	149 501

Lisa 7 Kinnisvarainvesteeringud

(kroonides)

	Kokku	
	Ehitised	
31.12.2008		
Soetusmaksumus	826 950	826 950
Akumuleeritud kulum	-447 553	-447 553
Jääkmaksumus	379 397	379 397
31.12.2009		
Soetusmaksumus	826 950	826 950
Akumuleeritud kulum	-447 553	-447 553
Jääkmaksumus	379 397	379 397
31.12.2010		
Soetusmaksumus	826 950	826 950
Akumuleeritud kulum	-447 553	-447 553
Jääkmaksumus	379 397	379 397

	2010	2009
Kinnisvarainvesteeringutelt teenitud renditulu	106 320	70 850
Kinnisvarainvesteeringute otsesed haldamiskulud	-5 013	-28 097

Alates veebruarist 2009 on sõlmitud kinnisvara üürileandmise leping tähtajaga 31. jaanuar 2019. Oodatav renditulu aastas 106 320 krooni. Kinnisvarainvesteeringule on seatud hüpoteek 21.09.2010 SA Keskkonnainvesteeringute Keskusega sõlmitud laenulepingust tulenevate nõuete tagamiseks.

Lisa 8 Materiaalne põhivara (kroonides)

						Kokku
	Maa	Ehitised			Masinad ja seadmed	
			Transpordivahendid	Arvutid ja arvuti-süsteemid		
31.12.2008						
Soetusmaksumus	96 013	565 490	959 734	222 343	1 182 077	1 843 580
Akumuleeritud kulum	0	-107 168	-751 385	-214 944	-966 329	-1 073 497
Jääkmaksumus	96 013	458 322	208 349	7 399	215 748	770 083
Ostud ja parendused	5 642	0	0	68 684	68 684	74 326
Amortisatsioonikulu	0	-28 284	-71 206	-12 669	-83 875	-112 159
31.12.2009						
Soetusmaksumus	101 655	565 490	959 734	151 475	1 111 209	1 778 354
Akumuleeritud kulum	0	-135 452	-822 591	-88 061	-910 652	-1 046 104
Jääkmaksumus	101 655	430 038	137 143	63 414	200 557	732 250
Amortisatsioonikulu		-28 284	0	-18 052	-18 052	-46 336
31.12.2010						
Soetusmaksumus	101 655	565 490	488 641	68 685	557 326	1 224 471
Akumuleeritud kulum	0	-163 736	-351 498	-23 323	-374 821	-538 557
Jääkmaksumus	101 655	401 754	137 143	45 362	182 505	685 914

Müüdnud materiaalne põhivara müügihinna		
	2010	2009
Masinad ja seadmed	25 000	0
Transpordivahendid	25 000	0
Kokku	25 000	0

Lisa 9 Immateriaalne põhivara

(kroonides)

	Arvutitarkvara	Kokku
31.12.2008		
Jääkmaksumus	0	0
Ostud ja parendused	75 211	75 211
Amortisatsioonikulu	-7 384	-7 384
31.12.2009		
Soetusmaksumus	75 211	75 211
Akumuleeritud kulum	-7 384	-7 384
Jääkmaksumus	67 827	67 827
Amortisatsioonikulu	-18 804	-18 804
31.12.2010		
Soetusmaksumus	75 211	75 211
Akumuleeritud kulum	-26 188	-26 188
Jääkmaksumus	49 023	49 023

Lisa 10 Kasutusrent

(kroonides)

Aruandekohustuslane kui rendileandja	2010	2009
Kasutusrenditulu	179 591	106 442
Järgmiste perioodide kasutusrenditulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2010	31.12.2009
Üle 5 aasta	106 320	106 320
Rendile või üürile antud varade bilansiline jääkmaksumus		
Kinnisvarainvesteeringud	379 397	379 397
Kokku	379 397	379 397

Aruandekohustuslane kui rentnik	2010	2009
Kasutusrendikulu	164 943	182 637
Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2010	31.12.2009

12 kuu jooksul	43 890	3 840
1-5 aasta jooksul	0	37 382
Üle 5 aasta	120 000	120 000

Lisa 11 Laenukohustused

(kroonides)

	31.12.2010	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi			Intressimäär	Lõpptähtaeg
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta		
Lühiajalised laenud						
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus	1 999 980	1 999 980			0,5	01.09.2011
Lühiajalised laenud kokku	1 999 980	1 999 980				
Pikaajalised laenud						
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus	1 504 493		1 504 493			01.09.2013
Pikaajalised laenud kokku	1 504 493		1 504 493			
Laenukohustused kokku	3 504 473	1 999 980	1 504 493			
	31.12.2009	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi			Intressimäär	Lõpptähtaeg
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta		
Lühiajalised laenud						
arvelduskrediit	664 430	664 430			3	31.10.2012
Lühiajalised laenud kokku	664 430	664 430				
Laenukohustused kokku	664 430	664 430				

Aruandeaastal lõpetati ennetähtaegselt arvelduslaenu leping Nordea Bank Plc Eesti filiaaliga (sõlmitud alates 31.10.2008 kehtivusega 31.10.2012 limiidiga kuni 2 000 000 krooni.

Septembris 2010 sõlmiti laenuleping SA keskkonnainvesteeringute Keskusega 5 projekti sildfinantseerimiseks KIK Usaldusfondist summas 3 500 000 krooni. Laen kuulub tagasimaksmisele 3 osas lõpptähtajaga 01.09.2013.

Lisa 12 Võlad ja ettemaksed

(kroonides)

	31.12.2010	31.12.2009	Lisa nr
Võlad tarnijatele	41 417	347 720	
Võlad töövõtjatele	201 822	191 224	12
Maksuvõlad	436 055	277 632	4
Kokku võlad ja ettemaksed	679 294	816 576	

Lisa 13 Võlad töövõtjatele

(kroonides)

	31.12.2010	31.12.2009	Lisa nr
Võlad töövõtjatele	176 628	133 197	
Puhkusereserv sotsiaalmaksudega	19 926	50 476	
Võlad aruandvatele isikutele	5 268	7 551	
Kokku võlad töövõtjatele	201 822	191 224	12

Lisa 14 Eraldised

(kroonides)

	31.12.2009	31.12.2010
Pikaajaline eraldis	17 500	17 500
Kokku eraldised	17 500	17 500
	31.12.2008	31.12.2009
Pikaajaline eraldis	17 500	17 500
Kokku eraldised	17 500	17 500

SA Eestimaa Looduse Fond koos Eesti Rohelise Liikumisega loobusid 18. jaanuaril 2005.a. saadud Tallinna Ringkonnakohtu otsuse edasikaebamisest, tühistamaks keskkonnaministri 15.01.2004 otsust Saaremaa sadama keskkonnamõtjude hindamise aruande heakskiitmise kohta. Seeläbi kuulub kohtuotsuste järgi SA Eestimaa Loode Fondilt koos Eesti Rohelise Liikumisega väljamõistmisele 35 000 krooni Keskkonnaministeeriumi kasuks. Seni pole Keskkonnaministeerium nõuet nimetatud summa väljamaksmiseks esitanud. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 157 lg 1 kohaselt on jõustunud kohtuotsusest või muust täitedokumendist tuleneva nõude aegumistähtaeg 30 aastat, arvates nõude sissenõutavaks muutumisest (antud juhul kohtuotsuse jõustumisest).

Lisa 15 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused

(kroonides)

Brutomeetod						
	31.12.2009	Saadud	Tagastatud	Tulu/ Amortisatsioon	31.12.2010	Lisa nr
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks						
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	298 757			-38 832	259 925	
Kokku sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	298 757			-38 832	259 925	16
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks						
Euroopa Liidu toetused (INTERREG+KIK kaasfinantseering)	-381 715	1 373 555		-1 650 860	-659 020	
Euroopa Liidu muud fondid	-79 917	48 321		-66 422	-98 018	
Norra Finantsmehhanismid (s.h. Vabaühenduste Fond)	182 649	1 726 455		-4 776 551	-2 867 447	
WWF	102 020	596 101		-673 861	24 260	
Keskkonnainvesteeringute Keskus	-326 996	1 028 736		-700 601	1 139	
EKO Sihtkapital	-41 129	130 780		-144 214	-54 563	
Kodanikuühiskonna Sihtkapital	51 157	84 274	-3 915	-131 516	0	
Mitteestlaste Integratsiooni SA	0	96 617		-137 836	-41 219	
Sihtotstarbelised annetused Eestist	333 283	255 995		-194 125	395 153	
Sihtotstarbelised annetused välismaalt	14 609	22 932		-18 345	19 196	
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	-146 039	5 363 766	-3 915	-8 494 331	-3 280 519	16
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	152 718	5 363 766	-3 915	-8 533 163	-3 020 594	
	31.12.2008	Saadud	Tagastatud	Tulu/ Amortisatsioon	31.12.2009	Lisa nr
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks						
Sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	413 080			-114 323	298 757	
Kokku sihtfinantseerimine põhivara soetamiseks	413 080			-114 323	298 757	
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks						
Eesti riigi eelarvest saadud toetused	-1 018 070	3 950 706		-3 576 492	-643 856	
Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toetus	0	53 763		-2 606	51 157	
WWFilt saadud toetused	244 344	1 130 339		-1 272 663	102 020	
Euroopa Komisjonilt saadud toetused	-58 124	65 168		-148 560	-141 516	
Norra Finantsmehhanismidest saadud toetused	132 973	1 885 865		-1 880 574	138 264	
Sihtotstarbelised annetused eratoetajatelt Eestis	425 067	139 336		-231 120	333 283	
Sihtotstarbelised annetused välismaalt	64 088	75 868		-125 347	14 609	
Muudelt laekumistelt sihtotstarbeliseks kasutuseks	101 889	0		-101 889	0	
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	-107 833	7 301 045		-7 339 251	-146 039	16
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	305 247	7 301 045		-7 453 574	152 718	

Täpsemalt on projektide lõikes koostatud analüütiline arvestus. Miinuses summa võrra on sihtfinantseeritavaid tegevuskulusid rahastatud jooksvalt muudest vahenditest. Miinus kaetakse projektaruannete esitamise järel rahastajatelt laekuvatest lepingujärgsetest summadest.

Lisa 16 Annetused ja toetused

(kroonides)

	2010	2009	Lisa nr
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	8 494 331	7 339 151	15
Sihtfinantseerimise amortisatsioon	38 832	0	15
Mittesihtotsatabelised annetused ja toetused	195 940	110 171	
Kokku annetused ja toetused	8 729 103	7 449 322	

Lisa 17 Tulu ettevõtlusest

(kroonides)

	2010	2009
Looduskaitsekselised ekspertiisid	485 578	222 151
Looduskaitsekselised talgureisid	370 552	229 945
Ruumide rendilaendmine	106 320	106 442
Sõidukite rendileandmine	73 271	42 950
Kaupade müük	4 513	34 363
Muud teenused	158 812	186 329
Kaubamärgi rendileandmine	0	100 000
Raamatupidamisteenused	39 162	42 848
Kokku tulu ettevõtlusest	1 238 208	965 028

Lisa 18 Muud tulud

(kroonides)

	2010	2009
Kasum materiaalse põhivara müügist	20 833	0
Tulu sihtfinantseerimisest	0	598 497
Muud	0	5 642
Kokku muud tulud	20 833	604 139

2009 aasta tuluna põhivara sihtfinantseerimisest on kajastatud amortisatsiooni alusel arvestatud tulu summas 114 323 krooni. Lisaks on kajastatud erakorralise tuluna juhatuse otsusega sihtfinantseeritava põhivara hulgast välja arvestatud kinnistute jääkmaksumused, mida ei amortiseerita. Allpool nimetatud kinnistud soetati sihtotstarbeliste annetuste ja toetuste vahenditest ja on tänaseks sihtotstarbelises kasutuses ega oma edasisi rahastajate poolseid piiranguid ja kohustusi kasutuse osas. Seega pole õigustatud nende jääkmaksumiste kajastamine põhivarade sihtfinantseerimise kohustustena. Ümberarvestatud on:

Kirna maa (summas 65 565 krooni), Palupõhja looduskooli hoone (jääkväärtuses 390 174 krooni) ja Palupõhja looduskooli maa (summas 22 690 krooni) Kokku summas 478 429 krooni.

Muu tuluna on kajastatud Riia tn kinnistu maa maksumuse ümberhindlus vastavalt maa maksustamishinnale Maksu ja Tolliameti maksuteate alusel.

Lisa 19 Mitmesugused tegevuskulud

(kroonides)

	2010	2009
Üür ja rent	215 987	217 167
Mitmesugused bürookulud	158 674	162 169
Riia 185a kulud	5 160	25 525
Autode ja transpordikulud	135 804	116 407
Müügikaubad	11 330	14 363
Tasuliste teenuste kulu	286 717	153 692
Audit	17 280	7 500
Muud	78 738	11 686
Kokku mitmesugused tegevuskulud	909 690	708 509

Lisa 20 Tööjõukulud

(kroonides)

	2010	2009
Palgakulu	3 901 789	2 564 790
Sotsiaalmaksud	1 361 632	867 839
Puhkusereserv sotsiaalmaksudega	19 926	50 476
Kokku tööjõukulud	5 283 347	3 483 105
Sellest kajastatud sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kuluna	5 114 790	3 226 367
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	7	7

Aruandeperioodi tööjõukuludes sisalduvad ka 58 isikule töövõtulepingute alusel makstud tasud.

Lisa 21 Finantstulud ja -kulud

(kroonides)

	2010	2009
Finantstulud ja -kulud tütarettevõtjate aktsiatelt ja osadelt	8 479	122
Intressitulud	0	16 225
Intressikulud	-23 818	-12 087
Kasum (kahjum) valuutakursi muutustest	3 465	0
Kokku finantstulud ja -kulud	-11 874	4 260

Lisa 22 Seotud osapooled

(kroonides)

Saldod seotud osapooltega rühmade lõikes

	31.12.2010		31.12.2009	
	Nõuded	Kohustused	Nõuded	Kohustused
Tütarettevõtjad	0	0	0	0
Tegev- ja kõrgem juhtkond ning olulise osalusega eraisikust omanikud		0	4 461	0

	2010		2009	
	Ostud	Müügid	Ostud	Müügid
Tegev- ja kõrgem juhtkond ning olulise osalusega eraisikust omanikud	21 710	17 707	0	0

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused		
	2010	2009
Arvestatud tasu	664 190	892 480

Sihtasutuse juhtkonna hinnangul ei ole tehingutes eelpoolnimetatud osapooltega kajastatud turuhinnast oluliselt madalamaid ega kõrgemaid hindu. Juhatuse liikme tasudena on arvestatud tegevjuhile, raamatupidajale ja avalike juhile igakuisel makstud tasud, samuti lisaks kahele juhatuse liikmele lisatasudena tunnitasu alusel makstud tasud. Nõukogu liikmetele juhtimisteenuse eest tasusid arvestatud ega muid soodustusi ei antud.

Lisa 23 Sihtkapitalid

	Sihtkapital								Kokku
	Navitrolla sk	Eesti Energia sk	Loodus- hariduse sk	AS Triip sk	V.Mankini sk	Lotmani nim. noore loodus- kaitsja sk	Noore loodus- taluniku sk	Asuta- misel sisse- makstud sk	
Saldo seisuga 31.12.2008	3 598	24301	33 635	101 081	15 000	10 000	3330	1	190 946
Laekumised sihtkapitali	0	0	755	0	0	16 001	10 000		26 756
Eraldised sihtkapitalidest	0	0	0	0	0	-10 000	-10 000		-20 000
Saldo seisuga 31.12.2009	3 598	24 301	34 390	101 081	15 000	16 001	3 330	1	197 702
Laekumised sihtkapitali	0	0	0	0	0	16 055	15 750		31 805
Eraldised sihtkapitalidest	0	0	0	0	0	-10 000	-10 000		-20 000
Saldo seisuga 31.12.2010	3 598	24 301	34 390	101 081	15 000	22 056	9 080	1	209 507

Lisa 24 Projektide tulud valdkondade kaupa

Valdkond/ Projekt	2009	2010
Meri kokku	2 995 599	2 414 206
Gretagrung KIK	640 905	0
Nafta2008-KIK	443 551	0
WWF MERI	341 154	109780
ESTMAR	86 171	58301
NAFTA1 annetuste kasutamine	211 363	127 242
Krassgrung KIK	888 080	393523
EOW-KIK	268 970	0
Demo Farm	88 241	708693
BSN	27 164	366849
EnSaCo	0	631032
Gorwind	0	18786
Mets kokku	1 479 204	297 065
WWF Männiku oja	523 222	0
WWF METS	408 287	297 065
MAK-KIK	393 942	0
METS-KIK	153 753	0
Märgalad kokku	1 186 919	3 938 607
EE0045 Soode inventuur	1 174 412	3 765 277
Active Wetland	10 073	170 697
RABA	2 434	2 633,00
Looduskaitse kokku	1 186 338	1 134 570
Talgud 2009 KIK	770 122	26 228
Talgud 2010 KIK	0	272 664
Talgud VÜF	144 339	284 402
Talgud VÜF Palupõhja	0	3 636
Talgud VÜF Venekeelsed	0	284 402
Talgud Palupõhja KIK	0	20 617
MISA Talgud	0	137 836
EVS vabatahtlik	0	40 255

Ekspertiisid	192 018	0
A-1 Lendorav	44 276	18 346
A-6 Nahkhiir	24 811	46 184
A-2 Hülged	692	0
C-VÄ-22 Suurkiskjad Norra	10 080	0
Loodusharidus kokku	24 771	2 716
C-VÄ-15 (Alam-Pedja looduskool)	14 771	0
C-SA-5 Noore LK stipendium	10 000	0
Näitus-KIK	0	2 716
Säästev areng kokku	40 606	484 291
TEEME ÄRA	39 385	0
C-SA-12 GMO annetused	1 221	1 000
KÜSK Teeme Ära konverents	0	57 129
KÜSK Energiakooperatiiv	0	74 387
VÜF Globaal	0	351 775
Muu kokku	931 618	222 876
FEST	339 365	0
LÄTI	16 710	22 199
EKO	68 550	144 214
VÜF	456 739	0
VÜF-KÕK	25 127	30 297
Gruntvig	25 127	26166
KOKKU:	7 845 055,00	8 494 331

Aruande digitaalallkirjad

Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond (registrikood: 90001457) 01.01.2010 - 31.12.2010 majandusaasta aruande andmete õigsust on elektrooniliselt kinnitanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
JÜRI-OTT SALM	Juhatuse liige	06.05.2011
TARMO TÜÜR	Juhatuse liige	17.05.2011
IVAR TAMM	Juhatuse liige	30.05.2011
KADRI KALMUS	Juhatuse liige	01.06.2011

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond nõukogule.

Oleme auditeerinud Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31.12.2010, tulemiaruanne, omakapitali muutuste aruannet ja rahavoogude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta, aastaaruande koostamisel kasutatud oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisasid. Auditeeritud raamatupidamise aastaaruanne, mis on toodud lehekülgedel 1 kuni 46, on kaasatud käesolevale aruandele.

Juhtkonna kohustus raamatupidamisaruannete osas

Juhtkond vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga ning sellise sisekontrolli eest, mida juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamiseta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Vandeauditiitori kohustus

Meie kohustuseks on avaldada oma auditi põhjal arvamust selle raamatupidamise aastaaruande kohta. Viisime oma auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega (Eesti). Nende standardite kohaselt on nõutav, et oleme kooskõlas eetikanõuetega ning planeerime ja viime auditi läbi omandamiseks põhjendatud kindluse selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne on olulise väärkajastamiseta.

Audit hõlmab raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvnaajajate ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali hankimiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Valitud protseduurid sõltuvad vandeauditiitori otsustustest, sealhulgas hinnangust riskidele, et raamatupidamise aastaaruanne võib sisaldada pettustest või vigadest tulenevaid olulisi väärkajastamisi. Nende riskihinnangute tegemisel võtab vandeauditiitor arvesse sisekontrolli, mis on relevantne majandusüksuse raamatupidamise aastaaruande koostamisel ja õiglasel kajastamisel, kavandamaks antud tingimustes asjakohaseid auditi protseduure, kuid mitte arvamuse avaldamise eesmärgil majandusüksuse sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab samuti juhtkonna poolt kasutatud arvestuspoliitika asjakohasuse ja tehtud arvestushinnangute põhjendatuse ning ka raamatupidamise aastaaruande üldise esitusviisi hindamist.

Usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie auditarvamusele.

Arvamus

Meie arvates kajastab kaasatud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistel osades õiglaselt Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond finantsseisundit seisuga 31.12.2010 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga.

/digitaalselt allkirjastatud/

Aime Parkel

Vandeauditiitori number 285

OÜ Lekra-Audit

Auditiorettevõtja tegevusloa number 108

Tartumaa, Konguta

01.06.2011

Audiitorite digitaalallkirjad

Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond (registrikood: 90001457) 01.01.2010 - 31.12.2010 majandusaasta aruandele lisatud audiitori aruande on digitaalselt allkirjastanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
AIME PARKEL	Vandeaudiitor	01.06.2011

Tegevusalad

Tegevusala	EMTAK kood	Põhitegevusala
Keskkonna- ja looduskaitseühendused	94996	Jah
Jaemüük posti või Interneti teel	47911	Ei
Raamatupidamine, maksualane nõustamine	69202	Ei
Sõiduautode ja väikebusside (täismassiga alla 3,5t) rentimine ja kasutusrent	77111	Ei
Reisikorraldajate tegevus	79121	Ei
Enda või renditud kinnisvara üürileandmine ja käitus	68201	Ei

Sidevahendid

Liik	Sisu
Telefon	+372 7428443
Faks	+372 7428166
E-posti aadress	elf@elfond.ee
Veebilehe aadress	www.elfond.ee